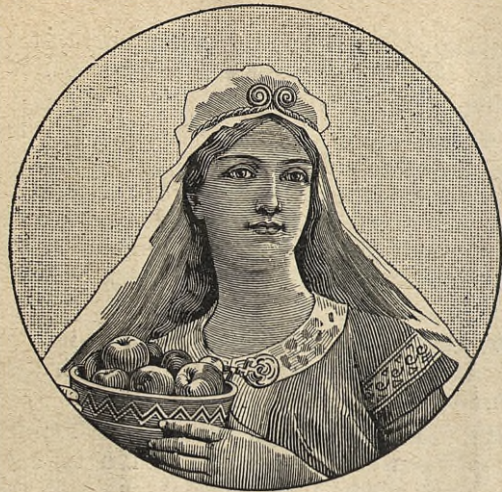

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HÖGSMÅR

ILLUSTRERAD TIDNING
GRUNDLAGD AF
FÖR KVINNAN OCH HEMMET
FRITHIOF HELLBERG

SÖNDAGEN DEN 20 JULI 1913.

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE:
JOHAN NORDLING.BITR. REDAKTÖR: ERNST HÖGMAN.
RED.-SEKRETERARE: ELIN WÄGNER.

HÖGSMÅR.

Oscar Halldin foto.

GODMORGON, SOL, GODMOR-
gon, blåa sjö,
och tack, du västan, för din mor-
gonvisa!
Nu vill, som du, jag sommarns
under prisa
och löga mig i ängens blomstersnö.
Förbrunna äro sorgerna — och
glömda;
jag står i lyckorikets mitt, det
drömda.

Här vajar löfven med ett sakta sus,
och luften mättad är af doft och
glitter.
En fjärils flykt, en fågels mjuka
kvitter
slå spröda ringar kring mitt träd-
gårdshus.
Du lifvets dag, som strålar och
som blommar,
jag ser med andakt dina rike-
domar!

Här vill jag gå med den jag hål-
ler af —
tills sången tystnar och tills grön-
skan falnar
och solen sjunker ned och luften
svalnar —
och tacka lifvet för hvad bäst det gaf,
det lif, hvars krafter omotståndligt
välla
ur aldrig sinad, aldrig grumlad källa.
ERNST HÖGMAN.

De tre systrarna.

ATTVÄFVAREN HAGREB HADE icke af Allah blifvit välsignad med någon son, men han hade tre döttrar, Fatima, Zoraida och Lja. Lja nämndes alltid sist, ehuru Zoraida var den yngsta, fjorton år. Alla tre voro således giftasvuxna.

I samma trakt af Lyckliga Arabien bodde beduinen Jussuf, Mansurs son. Man måste anse honom för ett godt parti. Han var visserligen inte förmögen, men han åtnjöt stort anseende i sin stam, hvars höfding han med all säkerhet skulle bli i sinom tid. Jussuf var tjugo år, han var rak som en ung ceder, hans hy var glänsande som koppar och hans svarta ögon fulla af eld.

En dag hördes hans häst stampa och frusta utanför mattväfvarens hydda. Den gamle Hagreb gick gästen till mötes och bad honom stiga in.

— Var välkommen, Mansurs son, hälsade han, då de slagit sig ned på golfvet och fått sina pipor fända. — Allah välsigne dig, unge höfding! Du är hemma hos dig. Allt hvad du ser här inne är ditt.

Tyvärr ser jag ingen af dina döttrar, tänkte Jussuf, som var af ett ungdomligt och lifligt sinnelag. Högt sade han:

— Mätte Allah glädja din ålderdom. Ditt öga skiljer ännu färgerna lika noggrant och din hand utsår skönhet. Tillåt din tjänare att lyckönska dig till ditt mästerverk.

Därmed gjorde Jussuf en lätt bugning mot ett fäلتdraperi i guld, smaragdgrönt och dunkelrött, som ännu stod utspändt i sin ram.

— Mitt arbete behagar dig således, Mansurs son, utropade Hagreb ifrigt. — Du skall få det för 10 kameler, ett vrakpris i sanning. Jag är tokig, men din far var min vän!

Jussuf smålog förbindligt.

— Jag skall inte begagna mig af ett ädelmod, som du kunde komma att ångra. Dessutom — hvad skall jag väl med praktfulla mattor och draperier — i en beduins fält, där ännu ingen kvinna satt sin fot.

Hagreb nickade, och båda rökte en stund under tystnad.

— Önskar du se mina döttrar, Mansurs son, sade mattväfvaren.

— Du förekommer mig med din godhet, fader.

Hagreb gick bort till draperiet, som afskilde kvinnornas afdelning af huset, och sade utan att höja rösten:

— Fatima! Zoraida! Lja!

Mansurs son måste uppbjuda hela sin själfbehärskning och allt sitt lefnadsvett för att icke hans uppsyn skulle förråda det intryck anblicken af flickorna gjorde på honom.

Fatima var en hög, mörk och yppig skönhet. Hon bar hufvudet högt och hennes glidande hade en drottningens värdighet. Ansiktet var ej regelbundet, ögonen sulto något för nära hvarandra, och en liten vällustig ansats till dubbelhaka var ej alldeles i Jussufs smak. Men gestalten, den bländhvita vänstra skuldran, från hvilken bomullsskjortan liksom af ovarsamhet glidit ned och den höghvålfda lilla foten i sin sandal förtrollade honom.

Zoraida åter var lifen och vidjesmärt. Bredvid system föreföll hennes gestalt oansenlig och litet kantig. Men ansiktet var som skuret i elfenben, och Mansurs son kunde icke se sig mätt på de långa svarta ögonfransarna, innanför hvilka en mörk glöd liksom svarade på hans egen, den fina näsan, hvars vingar skälfdes som gasellens, och munnens veka båge. Och kring detta anlete flöt ett hår af spunnet guld!

Hvad Lja angår, spillde han icke många sekunder med att låta blicken dröja vid henne. Ansiktet med den uppålträfvande näsan och de färglösa ögonbrynen var snarast fullt, och den platta gestalten hade ingenting, som upphjälpte detta intryck.

Alla tre hälsade Mansurs son med ödmjukt nedslagna ögon och armarna i kors öfver bröstet.

Mattväfvaren gaf Fatima en vink att sätta fram en skål och tvätta den främmandes fötter, Zoraida att fylla på hans pipa och Lja att sätta på mockan.

*

— Vid profeten! sade Jussuf, när de båda männen åter blifvit ensamma — du kan kalla dig Allahs älskling. Att äga tre döttrar, af hvilka den ena är skön som stjärnenatten, den andra fått solskenet till hår och den tredje — Mansurs son letade efter något loford om den stackars Lja.

Mattväfvaren kom honom till undsättning.

— Min dotter Lja är god och huslig och kokar ett förträffligt kaffe, sade han.

Jussuf nickade.

Han kände sig i valet och kvalet. Helst skulle han ha velat äga både Fatima och Zoraida. Men dels hade Mansur, som aldrig smakat någon frid i samlifvet med sina fyra hustrur, på dödsbädden tagit ett löfte af sonen att nöja sig med en. Dels lämnade säkerligen mattväfvaren icke någon af de vackra döttrarna under 12 kameler och någon rabatt var näppeligen att förvänta vid köp af båda.

Medan Jussuf grubblade öfver detta och samtidigt försökte se likgiltig ut, fjättrades plötsligt hans uppmärksamhet af ett klockrent, betagande ljud. Det började lågt och smekande som en pärlhönas locktoner, men växte efter hand i styrka och glans. Det var en sång om kärleken i fältet och under ökenhimlen. Den var bräddad på en gång af lidelse och svärmod. Jussufs hjärta skälfdes som en fågels i snaran.

— Vid profeten! ropade den unge beduinen — den kvinna, som äger denna härliga röst, skall bli min hustru.

Och glömsk af all behärskning sprang han upp och ryckte draperiet till kvinnornas hemvist åt sidan.

I detsamma tystnade sången och i det svaga skymningsljuset såg han framför sig en beslöjad dam.

— Hvem är du, tilltalade han henne med bäfvande röst, som med flamingons skönhet och ädla hållning förenar en näktergals strupe?

Den unga kvinnan reste sig med nedböjdt hufvud. Mansurs son fick blott ett obestämdt ljud till svar ur slöjan — om en snyftning eller ett halfkväfdt skratt var han ej i stånd att afgöra.

*

En dag fram på sensommaren höll återigen Jussuf in sin häst framför mattväfvarens hus.

Den gamle gick gästen till mötes och anmodade honom under många och höfviska välkomsthälsningar att stiga in i chavéet.

— Allah göre din ålderdom lugn och lycklig, sade Mansurs son, då de satt sig och ländt sina pipor. — Den bön med hvilken jag kommit för att fresta din godhet och ditt högsinne är sällsam nog, men jag hoppas att du vill erinra dig Mansur, Omars son.

Beduinen ansikte hade magrat, och hans ögonlock voro tunga, likt en som vakat mycket. Hagreb betraktade honom och log i mjugg. Och när Jussuf anmodade honom att låta sina döttrar sjunga en visa för honom, var gubben strax färdig att uppfylla hans begäran och kallade in dem.

Fatima sjöng först. Hennes röst var så falsk, att Mansurs son måste stoppa båda pekfingerarna i öronen.

Zoraidas sång krossade beduinen återstående förhoppningar. Hon tog visserligen icke som system felaktiga och skärande toner, men det bodde ingen klang i hennes strupe, och hennes visa påminde om en blomma utan doft eller om muezzins själlösa rop.

Stel som en stod betraktade Mansurs son den fula, oansenliga Lja, som nu trädde fram.

Men då hon började sjunga, hänrycktes han återigen så, att ögonen blefvo fulla af tårar, och i stället för mattväfvarens låga tak såg han öfver sig öknens stjärnhimmel. Ja, det föreföll honom som om flickans eget ansikte undergick en förvandling — så länge hon sjöng, var hon nästan skön — —

— Allah är stor, sade han. — Hagreb, jag skulle skatta mig lycklig, om Lja ville dela mitt fält och förlufva mitt lif med sina toner. Jag erbjuder dig tolf kameler för flickan.

Mattväfvaren klippte med ögonen af belåtenhet.

— Ja, i sanning, Allah är stor och rättvis. Åt den han gaf ett mindre mått af skönhet skänkte han i stället sångens stora gåfva.

Då öppnade Zoraida sin mun och sade hänfullt:

— Prisa din skapare, syster Lja! Tror du inte jag vet, att du gärna skulle byta bort din gåfva mot en enda lock af mitt hår.

Och Fatima, hvars sköna barm gick i vågor, tillfogade spetsigt:

— Syster Lja, glöm ej att sjunga din make till sömns om kvällarna, innan du löser din gördel.

Jussuf såg från den ena till den andra. Och en tung suck banade sig väg ur hans bröst.

— En kvinna med Fatimas kropp, Zoraidas ansikte och Ljas röst skulle varit fullkomlig, mumlade han. — Men det har icke behagat Allah att skapa en sådan varelse.

Mattväfvaren, som nyss gjort sig så säker om att få sin svärsåldaste dotter afyltrad till anständigt pris, och nu såg hans tvekan blef orolig och yttrade icke utan skärpa:

— Seså, min son, Lja är huslig och god, och vore det icke för minnet af min gamle vän Mansur, skulle jag inte lämna henne till ett sådant underpris. Lja, kyss din makes hand! Mansurs son har svurit vid profeten att göra dig till sin hustru.

Jussuf erinrade sig nu sin ed första gången han hört Ljas röst. Jag är förlorad, tänkte han.

Men Lja rörde sig ej ur fläcken. Till allas häpnad upplät hon sin mun och sade:

— Jag vill icke följa Jussuf.

Mattväfvaren närmade sig henne med stirrande blick och knutna händer:

— Har himlen beröfval dig förståndet — — eller hvad skulle du ha emot Mansurs son?

— Mina systrar älska honom, sade Lja med orubbligt lugn.

Fatima och Zoraida betraktade henne med stora ögon, och öfver bådas läppar brast ofrivilligt samma fråga:

— Än du då — älskar inte du Jussuf?

Lja vände sig långsamt bort och betäckte ögonen med flicken af sin skjortärm.

— Jag? — sade hon dröjande, liksom förvånad att man frågade efter henne. — Jag har min sång. Men hvar skulle ni finna tröst, ni som inte kan sjunga.

ARTUR MOLLER.

Waldemar Rudin 80 år.

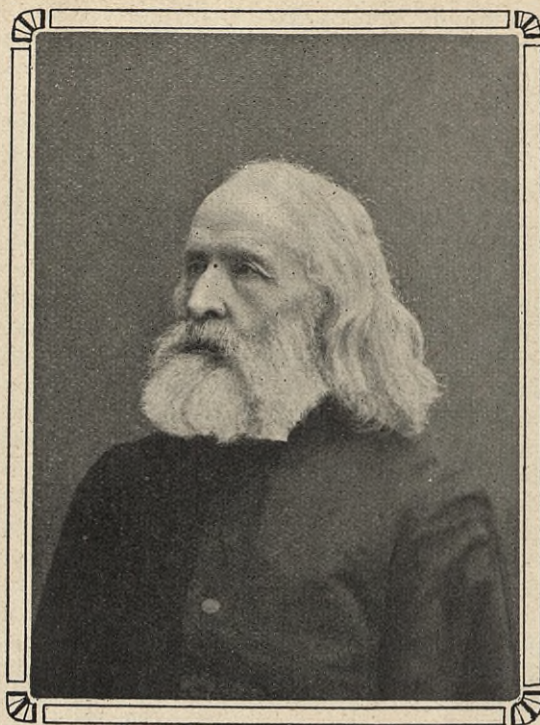
UAG VET EJ, OM DET ÄR ETT yttrande af professor Rudin själf eller af någon annan, att han i närvarande stund betraktar sig som "hela svenska kyrkans adjunkt". I hvarje fall ger yttrandet en träffande karaktäristik af den energifyllde åttioreningens arbetsprogram. För hvarje ny kallelseuppgift, han mottagit, har han haft en rik fond af kraft och entusiasm. Icke ens när han just med sekelskiftet (1900) afgick från sin professur i exegetik vid Uppsala universitet, beredde han sig till något otium. Det fanns en oförstörd kraft till öfvers för alla slags uppgifter i kyrkans och den kristna kulturens tjänst: mandat vid kyrkomöten, ett ytterst betydelsefullt arbete i Bibelkommissionen, inom missions- och diakonisaken, i Svenska akademien. Och dessutom tid och intresse för möten och diskussioner, muntliga och skriftliga inlägg i frågor, hvilka långt ifrån alla falla inom ett exklusivt religiöst område.

Helt naturligt faller emellertid tyngdpunkten af Rudins verksamhet på den tid, då han stod midt uppe i sin lifsgärning som präst och universitetslärare.

Prästvigd i Klara församling i Stockholm, filosofie och sedermera teologie doktor, tjänstgjorde R. 1859—61 såsom föreståndare för Fosterlandsstiftelsens expedition och 61—69 såsom föreståndare för dess missionsinstitut å Johannelund samt från sistnämnda år till 1872 såsom v. komm. i Klara. Året förut nämndes han till docent i exegetik i Uppsala, året efter till hofpredikant. Jubelåret 1877 blef han e. o. professor i exegetik i nämnda stad och från 1892 ord. professor i samma ämne samt kyrkoherde i Helga Trefaldighets församling. Hand i hand med dessa uppgifter har följt ett utomordentligt rikt, lika kvalitativt som kvantitativt betydande skriftställarskap, i hvilket Rudin på det rent teologiska området på grundval af en öfverlägsen klassisk-humanistisk bildning häfdat en bred bibelteologisk ståndpunkt i J. T. Becks anda och i rent religiöst hänseende — framför allt genom sina "Evighetsvinklar" — gifvit uttryck åt en varm, helt personligt fattad och i djupare mening mystiskt bestämd kristendom.

Det afgörande i Rudins hela begåfning, i arten af hans vetenskapliga och kyrkliga arbete samt i hans egen personlighet, som samlat ett osedvanligt antal lärjungar och vänner äfven utom akademiska kretsar, har varit hans ekumeniska sinne, som höjt honom öfver ensidiga partisynpunkter och lärt honom och andra att söka och finna det värdefulla och förblifvande i allt mänskligt och i hvarje form af gudomlig uppenbarelse.

Med broschyren och, som jag vill minnas, inträdesföreläsningen: "Den gudomliga uppenbarelsens förnedringsgestalt i den heliga skrift" (1893) ansågs R. hafva brutit med den gammalortodoxa inspirationsteorien, och hans utveckling som religiös tänkare har alltjämt gått i besinningsfullt frisinnad riktning och städse i intim kontakt med våra högsta bildningssträfvanden. Hans stora personliga auktoritet har förskaffat honom inflytande i vida kretsar, som annars varit stängda för kristendomen, äfven inom kroppsarbetarvärlden. Ungdomen har i honom haft en förstående vän, och han kan i förhållande till densamma sägas ha upplagit en Pontus Wikners gärning. Öfverallt

Professor W. Rudin.

har han gått på djupet med lifsproblemen och aldrig skytt möda och arbete i forskningens tjänst. Personliga sorger har han gått igenom, men bevarat stor spänstighet till kropp och själ. På hans 80-årsdag skall helt visst hyllningen tillkomma honom med sällspord enighet ej minst från deras sida, som i denna rika, välsignelsebringande lifsgärning glädja sig åt en uppfyllelse af ordet: "De som vänta efter Herren, de få en ny kraft."

BENGT AURELIUS.

Kvinnorna och nykterheten.

KVINNORNAS DAG PÅ DET NU afslutade Nordiska nykterhetsmötet gaf ett rikt utbyte, för den, som intresserar sig för kvinnans ställning i det moderna fenomen, som heter nykterhetsrörelsen. En talrik åhörarskara, där män och kvinnor tycktes väga lika jämnt, hade samlats i möteslokalen, med hvars dekoration af konstgjorda palmer, färgade vassvippor och pappersblommor — midt i högsommaren — man må lifligt hoppas, att kvinnorna ej haft något att skaffa. Mötets ordförande var fru Tora Fries, Hvita Bandets öfverhufvud, som presenterade talarinnorna: fröken Emelie Rathou, Sverige, fru Josephine Jansen, Norge, fru Edla Larsen, Danmark, och landtdagskvinnan fröken Hedvig Sohlberg, Finland.

De fyra damerna, ett i uppsåt och talande öfver samma ämne, gånvo en helhetsbild af det kvinnliga nykterhetsarbetet i Norden. Kvinnorna ha inom de stora, af männen stiftade och ledda föreningarna såsom Goodtemplarorden, Blå bandet, framgick det, varit talrika till antalet (i Norge äro öfver hälften af medlemmarna kvinnor) men ha intagit en mera underordnad ställning. De ha i allmänhet nöjt sig med att vara folk på mötena, pryda lokalerna, att ställa det trefligt, att anordna fester, stå för förfriskningar, tigga pengar, när sådana äro af nöden. Mera sällan ha de deltagit i agitationsarbetet, där dock en och annan gjort stor insats. I Norge ha kvinnorna ledt arbetet bland barn och ungdom.

Kvinnorna ha emellertid bildat sina egna

föreningar i nykterhetens tjänst, af hvilka främst må nämnas Hvita bandet, som i alla fyra nordiska länderna spelat en stor roll. Och det har visat sig, att kvinnorna inom denna förening, där de styra och råda själfva, slå sig på praktiskt nykterhetsarbete. Detta består dels i att främja nykterheten genom alkoholfria restauranter, genom mallagningskurser för arbetarhustrur, varmmjölksaulomater, kaffevagnar o. d., dels genom att lindra den nöd, hvartill alkoholen är en bidragande orsak. I den afsikten har man upprättat barnhem, där företrädesvis sådana barn vårdas, som lida af föräldrarnas spritmissbruk, räddningshem, upptagningshem, hem för kvinnliga alkoholister. I Norge spelar blomstermissionen en stor roll. Vid alla dessa företag ha kvinnorna visat sig som goda arbetsledare och administratörer.

De nordiska nykterhetskvinnorna kunna också med rätta begära, såsom de gjorde i den resolution, som af fru Tora Fries framlades vid mötets slut, att principen om kvinnornas likställighet inom nykterhetsarbetet hädanefter måtte ta sig uttryck äfven i praktiken, d. v. s. vid tillsättande af platser i kommittéer och vid val af representanter.

Medan hufvuddragen sålunda voro desamma, voro de individuella olikheterna hos talarinnorna ganska stora och af stort intresse att ge akt på. Fröken Rathou, den vana mötestalarinnan, en af dem, som äro tränade att reda upp saker, underströk såsom representant för kvinnor utan medborgarskap framför allt kvinnornas duglighet i nykterhetsarbetet och gjorde det så skarpt som inför ett outtaladt motstånd, då hon drog fram det ena efter det andra af hvad t. ex. Hvita bandet utträttat. Fru Josefina Jansen, en behaglig dam, med vackra, uttrycksfulla bruna ögon, kunde såsom politiskt myndigt norska ta den manliga hållningen mera mjukt humoristiskt, för henne stod kvinnornas nyblifna ansvar som det viktigaste, och ansvar icke blott som röstberättigade utan ock som mödrar och lärarinnor. Hon underströk särskildt vikten af att det unga släktet påverkades. "Vi kunna nog få igenom ett förbud," sade hon, "men hvad tjänar det till, om inföde, som skola lyda lagen, äro öfvertygade om dess nödvändighet och rättvisa? Hvad ha vi för glädje af att införa förbud, om våra barn ej lärt bättre än att de upphäfva det."

Den danska talarinnan var en äldre hvithårig dam. Hennes värme var störst, icke när hon talade om hvad danska kvinnor gjort, utan när hon beklagade hvad de försunnat. Hon bars af ett starkt patos och hon gaf uttryck åt deras eviga förvåning, som själfva äro brinnande i anden, att så många kunna vara likgiltiga för den stora sak — här nykterheten — man själf är entusiastisk för. I Danmark voro bourgeoisens kvinnor mycket svåra att få med: "men hur kunna de vara likgiltiga, när de känna till de tragedier rusdryckerna äro orsak till?" Hur kunna de? Den som själf ofprat sitt intresse och sin tid, skall aldrig förstå det.

Fröken Hedvig Sohlberg, slutligen, har riksdagskvinnans och lärarinnans värdighet på en gång, hon är från ett land, där kvinnans reformarbete redan hunnit bära frukt i samhället, men detta land är Finland, och medvetandet om detta dämpar åtminstone för åhöraren glädjen öfver hvad hon har att berättat om nykterhetsarbetets framgång.

Det är med tonerna af Vårt land genljundande i sina hjärtan som åhörarna lämna kvinnornas möte på nykterhetskongressen.

KLÄDNINGAR

till Kr. 3.50 per styck är väl billigt? Sänd Eder nerfläckade och oanvändbara klädning för kemisk tvätt och prässning till Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A.-B., Göteborg och Ni blir förvånad öfver det goda resultatet.

Det är ej likgiltigt, till hvilken affär Ni vändor Eder, ty det är stor skillnad på kemisk tvätt och — kemisk tvätt.

KLIPPAN.

Modernaste Finpappersbruk.

Specialiteter:
Finare Post-, Skrif-, Kople-
och Tryckpapper
samt Kartong.

Idans textpapper tillverkas af Klippan.

“Mamsell Anna.”

FDESSA TIDER, DA DET svenska Röda korset har fått större uppsving än någonsin, torde ej vara ur vägen att erinra sig dem, som voro med vid dess första ringa början, då föreningen ofast kallades “Föreningen för frivillig vård af sårade och sjuka i fält”. Många af de första sköterskorna kunna väl ej nu finnas i lifvet, ty det var 1864, som föreningen stiftades; men af dem, som under det nästföljande decenniet inrangerades i leden, lever en och annan kvar. En sådan är Anna Eriksson, boende å lägenheten Katrinelund i Härads socken nära Strängnäs, allmänt kallad “mamsell Anna”.

Bekant med Anna sedan min ungdom, brukar jag stundom hälsa på henne, och så häromdagen föll det mig in att “knäppa” henne och hennes stuga samt insända bilderna till Idun, i hvars porträttgalleri Anna väl förtjänar en plats.

Anna Eriksson är född den 14 dec. 1838 i Härad, där fadern var bonde. Som fullvuxen tjänade hon en tid i Strängnäs, men efter faderns död hjälpte hon sin mor, tills denna lämnade från sig hemmanet. Därefter sysslade hon med sömnad några år, och några år var hon husjungfru hos “gamla” Nauckhoffs på Näsbyholm. Alltid hade hon en lätt hand med sjuka, och så småningom kom det därhän, att hon “alltid skulle vara med”, så fort någon blef sjuk på godset eller eljes i hennes närhet. Och vid 32 års ålder blef hon anställd som sköterska hos grevinnan Lovisa Ulrika Posse, f. Bennet, där hon efter någon tid erhöll titeln af sällskapsdam. Grevinnan led af kräfta i bröstet och behöfde daglig hjälp, hvarför Anna fick följa henne på hennes ofta företagna resor och se sig om i Sverige. Mycket vistades de i Skåne, och därifrån besökte grevinnan en gång kronprinsessan Lovisa, “lilla Sessan”, för hvilken hon varit hofmästarinna. Till hofvet fick ej Anna följa, men i Köpenhamn såg hon sig om och hade däraf stort nöje.

Vintern 1872–73 tillbringades i Stockholm. Grevinnan sköttes vanligen af professor

Santesson, men en dag, då denne var bortrest och ersattes af professor Rossander, led grevinnan mycket svåra plågor, så att Anna föreslog professorn att skära bort några värtliknande bildningar, som enligt hennes tro “lyngde” på kräftsåret. Därtill nekade han dock. När emellertid den följande natten blef så svår, att Anna stundtals måste ta grevinnan i sitt knä och vyssa henne som ett barn, tog hon mot morgonsidan en brodersax och klippte bort sju stycken vårtor, hvarefter den sjuka fick ro och somnade. Redan kl. 7 kom professorn, fiskade upp de ännu ej bortslagna vårtorna och synade dem tankfullt, medan den sjuka yttrade: “Hade jag ej haft min Anna i natt, så vore jag väl död nu,” och frågade sedan Anna, hvar hon lärt sig operera. — “Inte har jag lärt mig något,” blef svaret, “jag har aldrig ens varit inne på ett sjukhus.” Professorn sade då ej mera den dagen, men ett par dar senare föreslog han henne att ordentligt lära till sjuksköterska. Därpå ville hon dock ej höra, ty dels ville hon ej lämna grevinnan, dels var hon efter all vaka för trött att vilja binda sig för lifvet vid sjuksängarna. När Santesson efter hemkomsten började påverka Anna i samma ändamål, sade hon fortfarande nej, ända tills han en dag kom i sällskap med Rossander och Lembke och lyckades övertala så väl henne som grevinnan, hvilken senare gaf sitt tillstånd att släppa Anna med villkor, att hon stannade i Stockholm. Där fanns emellertid då ingen kurs för utbildande af sjuksköterskor, utan det blef så, att hon for till Uppsala till Akademiska sjukhuset, där fröken Emmy Rappe, som själf lärt vid ett Nighlingale-institut i England, var föreståndarinna. Efter tre veckors förlopp erhöll Anna från den just då nyss krönta konung Oscar II 50 kr. till klädpengar för att hon skulle kunna stanna på kursen.

Fröken Rappe var som föreståndarinna mycket sträng, men — säger Anna — det behöfdes också, ty eljes skulle där “ha varit mycket dumheter”.

Anna hade nu en så trågen tjänstgöring, att hon t. ex. en gång på 6 veckor ej var utom dörren i fria luften. Och när hon därefter skött en sjuk galning, gaf fröken Rappe henne åtta dagars tjänstledighet, som hon tillbragte i Stockholm hos grevinnan Posse. De andra eleverna sågo detta med afundsjuka, men “det var ej orämligt, ty jag hade verkligen haft det mycket svårt med honom”.

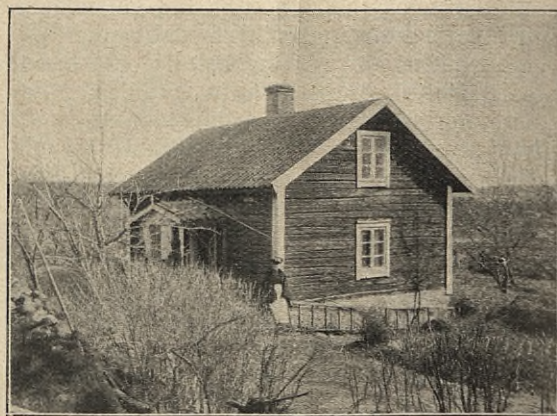
Läkare på sjukhuset var professor Mesterton. När Anna slutat sin kurs och skulle afgå, omtalade denne i trettio å fyrtio unga läkarkandidaters närvaro, att i hennes rekommendationsbref från Rossander vid ankomsten hade stått bl. a. följande ord: “Här sänder jag dig nu en elev, och du kommer hvart du vill med henne och kommer långt, blott du ej retar henne; men retar du henne, så reser hon, för humör har hon och det häftigt ändå.”

Den 1 maj 1874 tillträdde nu Anna tjänsten som sköterska å det nästan nya lasarettet i Norbergs bergslag. Hur väl minnes jag henne ej sedan den tiden! Störväxt och kraftig tog hon mer än en gång en sårad grufarbetare — tyvärr förekommo ofta olycksfall i grufvorna på den tiden med deras dåliga skyddsåtgärder — på sina armar och bar honom upp för trappan till sjukhuset, och hennes på en gång hurtiga och vänliga uppsyn väckte modet hos de bedröfvade. Ensam var hon som sköterska, ty det var ondt om sådana då, men aldrig fann

hon någonting svårt, och läkaren, som på en gång var provinsial- och lasarettsläkare och hade oerhördt mycket att göra, fann i henne en god hjälp. Också blefvo de mycket goda vänner, och Anna nämner honom än i dag som “sin andre far”. Båda dyrkade blommor, och läkaren förde gärna med stolthet besökande upp i lasarettskorridoren att beundra den färgprakt, hans sköterska visste att där åstadkomma. Af patienterna var hon så afhållen, att deras anhöriga skänkte henne mest all den mat, hon behöfde. Hon skulle hålla sig maten själf, men de 450 kr., som utgjorde hela hennes lön, räckte långt på det viset, så att hon snart började lägga af en slant om året.

Då hon vistats två år i Norberg, inkom en dag till lasarettet en sexårig gosse, Gustaf Andersson, som på en gång grep Annas moderliga hjärta ända in i roten. Hans föräldrar hade varit staffolk. Modern dog i koporna, när gossen var tre år; sedan dog äfven fadern, och gossen kom först till ett folk, som både svälte och slog honom, sedan visserligen till ett snällare folk, men som ej sökte läkare, då han fick scharlakansfeber, utan lät kloka gubbar se om honom, tills han blef både blind och halfdöf och alldeles fastligt eländig. Anna hade förut hört talas om den lille stackaren, och då hon fick se honom, utbrast hon: “Det säger jag, att blir du vid lif, så släpper jag dig aldrig”.

Och hon höll ord. Gossen blef någorlunda frisk och var snäll och läraktig, så att han med tiden fick komma bort och lära sig blindskrift, korgflätning och snickeri. Men fullt bra blef han aldrig och behöfde väl någon som skötte om sig. När Anna en gång själf blef illa sjuk, gjorde hon testamente till gossens förmån och tog löfte af läkaren att ej “låta pojken komma i elände”. Och när den gamle doktorn blef pensionerad och en ny kom med nya idéer i mångt och mycket och ej tyckte om hvarken de myckna blommorna eller att gossen gick där och tog tid för sköterskan, så lämnade Anna Norberg efter 10 års därvaro. Det var 1884. Hon blef nu rekommenderad till Nyköpings lasarett, men ej heller där ville man tillåta henne att ha Gustaf med sig. Då for hon till sin hemtrakt i Härad och köpte för sina små besparingar sin nuvarande lilla stuga, Katrinelund, med ett rum och kök, ett tunnland åker och en liten lund omkring. Där såg kusligt ut i början: “Ingen kan tro så mycket gamla skor och så mycken smörja af alla slag rundt omkring där fanns!” — Men länge dröjde det ej förr än backen var snygg, och blommor lyste både utanför och inne i fönstren. Små trädgårdsland, bärbuskar och fruktträd förhöjde trefnaden, ja t. o. m. rönnarna tvingades att bära de skönaste — bergamotter. Och ensam, ty Gustaf

“Mamsell Annas” Katrinelund.

För hudens vård och ansiktets skönhet

CRÈME SIMON

J. SIMON,
PARIS.

Enda skönhetsmedel som icke irriterar huden.

K. ANDERSON

SMYCKEN

Kr. 1 till 20 000 Kr.

Praktikatalog, ringmått gratis.

KUNGL. HOFJUVELERARE.

JAKOBSTORG 1. REGERINGSG. 19–21.

Döden.

Af HELGE WAHLGREN.

orkade endast slöjda en smula, har hon gräff och planterat och ympat och — plöjt och slagit sitt hö och skurit sin säd ända tills på de senaste åren. Endast till tröskningen brukade hon få hjälp. Men ett år ville ingen hjälpa henne och retades med henne, att hon ej skulle kunna göra det själf ändå; ty "det är arbete det, må du tro", sade granngubbarna. Men då kom "humöret" på Anna. — "Jag kan hvad jag vill," sade hon, skaffade sig en slaga och tröskade på, så hufvudet gick rundt på henne i flere dygn. Och gubbarna måste erkänna, att det var väl gjort.

"Men det var det värsta jag någonsin har gjort," säger Anna, "fast det var nog ej så lätt nu i höstas heller, då jag på ett par dar tog upp 18 tunnor potatis ensam. Min gamla 75-åriga rygg värkte, så jag måste ligga till sängs ett par dar och trodde knappt jag skulle bli människa mer. Det är besynnerligt, hvad jag blir fort trött nu för tiden." — —

Innan Anna blef så trött, hade hon också kreatur, ibland samtidigt 2 kor, 1 gris, cirka 10 höns samt stundom får. En gång hade hon sju och ett halft får (!), men de vinterföddes borta, och ullen delades. Lina har hon ock sått och spunnit. Och många och långa äro de väfvar af olika slag, dem hon väft ner. Och mellan alla dessa syssel-sättningar har hon läst ej obetydligt, resebeskrifningar, poesi, romaner, ja allt hvad hon kommit öfver, dock helst verkligt goda böcker, en sak, som hon vande sig vid i Norberg, där den gamle läkaren gärna lånade henne värdefull litteratur. För ett par år sedan slog hon sig på att studera Shakespeare och Byron och höll tappert ut ett slag, men "det är ju så groft; visst kan man förstå, att folk uttryckte sig gröfre förr än nu, men det är nästan för mycket för mig ändå," sade hon till sist och slog sig på mindre krafliga saker.

Gustaf dog år 1900 vid 30 års ålder. Anna var tacksam, att han, som ej i vida världen ägde någon vän utom sin fostermor, fick gå ur tiden före henne. Men ändock saknade hon honom så, att hon alldeles förlorade lusten för allting, ända tills — en läkare i Strängnäs skickade till henne en nervsjuk kvinna att vårda. Då lefde hon upp igen och fick igen sitt gamla mod. Redan förut hade hon ibland haft sjuka hos sig och naturligtvis gått grannarna tillhanda med råd och dåd. Efter Gustafs död har hon tidtals varit borta hos sjuka på vinfrarna, då hon inga "kräk" haft. En gång ville de ha henne till en gammal prost och släppte henne ej, förr än hon satte sig i släden med ett får och alla hönsen i sällskap, hvarpå hon var i prästgården nära ett halft år. Men sen måste hon hem till bikuporna och trädgården, förstås.

Sina alster afyttrar hon mest i Strängnäs, och att gå de 8 kilometerna före frukosten bort och sedan strax hem igen, det synes henne ännu vara föga möda; men har hon mera än hon orkar bära, så är hon så stolt att hon begagnar sig af vagn. D. v. s. hon sätter sakerna i en gammal barnvagn och spanner sig själf för som häst. Och så går det gladeligen vägen fram. Ty "humör", det har hon ännu, och det hoppas vi hon måtte ha kvar ända in i sin sista stund.

Heder åt "mamsell Anna" och hennes lifsverk!

VILHELMINA SAMUELSSON.

EN LILLA STADENS KYRKOgård låg alldeles nere vid hafvet. På trenne sidor var den omgärdad med en hög mur och därinnanför en häck af buxbom; men den sidan, som vette mot hafvet, hade man lämnat helt öppen. Så att, när vattnet om vårarne steg, kunde det hända, att en och annan våg sökte sig ända upp mellan grafvarne. Och när man från stadssidan kom in på den raka breda midtgångsallén, som obruten sträckte sig tvärs igenom hela kyrkogården, föreföll det, som om de sista lindarna stodo rotade ända ute i vattenkanten.

Vid den ena murens ytersida låg dödgräfvarens bostad, omgifven på ena hållet af ett potatisland, på det andra af en rad krusbärsbuskar och några stånd löjtnantshjärfan. Förresten såg man endast hafvet och den jämna, sandiga stranden som en oändlig slätt.

Här var Sixten Bergsson född, och här hade han tillbringat större delen af sitt lif. Kyrkogården var hans första lekplats. Här hade han sprungit omkring mellan grafvarna med sin trähäst och sin cigarrlådsvagn; här brukade han plocka tusenskönor och styfmorsviolor, som växte i gräsmattorna. Men grafvarnas blommor var han strängt förbjuden att röra; och han var ett lydigt barn. Ofta brukade han däremot sätta sina små buketter i de snäckor och skålar, som för tillfället inga blommor hade.

Sixten var som barn nästan ständigt ensam. Med åren kom han naturligtvis i skolan, men tyst och van vid ensamheten som han var, hade han svårt att få några vänner. Ibland tycktes det honom också, som om kamraterna hade varit en smula rädda för honom och hållit honom utanför sin krets; i hvarje fall kommo de aldrig ut den långa vägen för att leka med honom på kyrkogården. Och när de sedan någon gång på lördagsaftnarna kommo gående, stilla och högtidliga, vid sina mödrars händer för att sätta blommor på grafvarna, föreföllo de Sixten helt främmande och obekanta och så olika sig, när de rasade kring på skolgården.

När Sixten blef litet äldre, höll han mest till vid moderns graf, som låg utanför och närmare hafvet än alla de andra, därför att man här hade fått grafplatsen fritt. Inte såsom om han egentligen kände någon ömhet för modern, hvilken han icke alls kunde minnas, ty hon dog innan Sixten ännu var två år, men därför att han tyckte, att han rådde om den platsen och där fick pynta och ställa som i en egen liten trädgård. Här brukade han också om aftnarna, stilla och förundrad, sitta och se, huru solen, afgränsad som ett glödande klot, försvann i föcknet öfver hafshorisonten.

När Sixten blef ännu några år äldre, låg han om sommaraftnarna hellre ute på hafsstranden nedanför krusbärshäcken än inne på kyrkogården. —

Det hade egentligen aldrig dryftats mellan Sixten och hans far, hvilken lefnadsbana han skulle välja. Gamle Bergsson var sjuklig och började bli gammal och det föll sig sålunda helt naturligt, att sonen, ehuru han ännu endast var en pojke, fick hjälpa till med, hvad han kunde. Och på det sättet fick han sin yrkesutbildning. Och när sedan fadern

en längre tid blef sängliggande, kom det alldeles af sig själf, att Sixten på eget ansvar fick åtaga sig arbetet.

Så hade han, nästan utan att själf veta af det, kommit in i sitt yrke och fått sin lefnadsbana bestämd. Och han grubblade icke öfver, om han var nöjd med det så eller ej. Det föll honom helt enkelt icke in, att det kunnat bli annorlunda.

Nu skulle Sixten endast göra undan sin värnplikt; sedan skulle han öfvertaga alltsammans på allvar. Han hade just fyllt tjuguet år. Fadern var redan öfver sjuttio, och krämporna tilltogo mer och mer; han längtade att få komma till ro i sängvärmnen.

Då Sixten kom tillbaka från "slätten", var han förlofvad. Liksom det mesta i hans lif hade äfven denna händelse kommit, utan att han själf kunde förstå huru.

Han hade just aldrig varit van att umgås med unga kvinnor, ehuru han nog ofta gick för sig själf och fantiserade om dem. Ensam som han vuxit upp, hade han kommit i beröring med så få af dem, och när det någon gång händt, hade han på samma sätt som förr med kamraterna, tyckt sig känna att de voro rädda för honom. Och detta gjorde honom i sin tur ännu mera skygg än förr.

I själfva verket var det ju också så, att ingen af de unga kvinnorna i staden gärna ville tänka sig att bo därute på kyrkogården som Sixten Bergssons hustru, huru ställig och bra han än såg ut. Och så var i och med det samma deras intresse för honom genast mindre förstås.

Men här på "slätten" var Sixten icke längre dödgräfvare Bergsson utan beväringssmannen nr 247. Detta förändrade ställningen och Sixten fick snart litet mera frihet och själfständighet i sitt uppträdande. Förresten trufdes han så väl i sin krigarevärdighet, att han en och annan gång föll på den tanken, att han bra gärna skulle velat slippa återvända till sitt yrke.

Också hade hon, Ingrid, skött om hela saken nästan ensam. Hon stod, omväxlande med sina öfriga syskon, i moderns affär och hon var van att skämta och prata med beväringarna. Hon var öfverhufvud taget van att taga lifvet skämtsamt och gladt. Det var en munter familj, Ingrids, välbärgad utan att ha något till öfers. Modern, som var änka, hade ursprungligen varit marketenterska men sedermera gift sig till affären. Hon hade födt åtta barn till världen af hvilka sex voro flickor; och åt alla hade hon gifvit sitt ystra humör i arf. Ingrid var nog ändå litet olik de andra. Det ljusa och lätta i sinnet hade hon väl, men hon var vekare och blidare till sitt väsen och höll sig liksom litet utom syskonringen.

Redan från första stunden hade hon fäst sig vid Sixten; han var vacker, och hans kropps styrka hade en ovanlig prägel af allvar. Och så hade hon icke utan en smula medveten planmässighet ordnat deras bekantskap. Tre af hennes sysstrar hade blifvit gifta med beväringssmän, och hvars och ens kärlekshistoria hade utvecklats ungefär på samma sätt. Och en dag, då hon ansåg, att de voro tillräckligt bekanta, och tyckte sig förstå, att Sixten höll af henne, hade hon frågat honom, medan de vandrade omkring på skogsvägarne:

"Har du det inte så ställt, du, Sixten, att du kan försörja en hustru?"

Och därmed var saken klar. Sixten hade naturligtvis talat med henne om sitt yrke och att hon skulle komma att bo på en kyrkogård. Men detta var så aflägsat, så främmande och

Pellerins Växt-Margarin

ersätter
det finaste mejerismör.

oupplevadt, att det icke gjorde något verk-
lighetsintryck på henne.

Ingrid höll också så mycket af Sixten, och
hans glädje hade varit så rörande tacksam
den gången, hon hade gjort honom den där
frågan, att hon rakt inte skulle haft hjärta att
ta den glädjen ifrån honom, om hon också
velat.

Sixten gjorde sig i sin tur all möda att
skildra hemmet för henne så lockande som
möjligt, ehuru det för honom själf blef tyd-
ligare och tydligare, ju längre han talade; att
han hade intet att locka henne med. Utom
möjligen hafvet.

"Hela hafvet," sade han, "ha vi framför
oss alldeles utanför fönstren och om som-
markvällarna kan det ibland ligga lugnt och
blankt som en spegel och glödande som af
eld."

Allting var lätt ordnadt. Bostaden stod ju
färdig, och det var bara att flytta faderns
säng upp i vindskammaren. Och ett halft år
senare höll änkan Eriksson bröllop för sin
fjärde dotter. —

Det var en lugn och klar sensommarefter-
middag, som Sixten Bergsson vände åter
med sin brud.

Ingrid hade vandrat genom den lilla staden
vid sin makes arm, gladt förundrad öfver,
huru prydligt och inbudande allting tog sig
ut i eftermiddagsolen. Och när de lämnat
den kanske litet tröttsamma och soliga vä-
gen ut till kyrkogården och kommo in under
lindarna, stannade hon helt ofrivilligt gripen
af skönheten och stillheten omkring dem.
Hon lösgjorde sin hand från mannens arm
och gick några steg framom honom; blef så
åter stående och stirrade fram genom lind-
allén ut mot hafsvidden, som låg spegelblank
och hvit med ett läft dis öfver horisonten.
Därefter gled hennes blick sökande rundt
kring muren och stannade vid slugan nere på
stranden. Inne under lindarna låg skuggan
som en grönaktig skymning, men därnere
lyste tegeltakets och väggarnas röda varmt
och vänligt i eftermiddagsolen.

"Det är vackert," sade hon, men stod fort-
farande orörlig i tanken, såsom ville hon viga
sig åt det nya, som väntade henne.

Medan hon så stod där, kom hon att tänka
på att hon hörde klockor ringa. Och i öf-
vermåttet af sin glädjekänsla vände hon sig
snabbt mot Sixten; i det hon frågade:

"Är det för oss?"

"Ja," svarade han utan att hinna göra sig
reda för osanningen däri. Men då han i det-
samma såg tacksamheten glimta till i hennes
ögon och insåg, att hon i nästa stund skulle
förstå sammanhanget, tillfogade han efter
ett ögonblicks tystnad:

"Det är någon, man begraver."

"Ja visst," återtog hon, och hennes ansikte
blef med ens helt sorgset; det var, som om
någon ting sjönk och slocknade inom henne.
Och med en snabb rörelse tog hon mannens
arm och drog honom med sig framåt.

När de strax därpå mötte begrafningstå-
get, som vände hem, slöt hon sig ännu fast-
are in till honom och såg oafvändt upp mot
hans ansikte, som forskande och skrämmt
mötte hennes blick.

Då de hunnit fram till den grafplats, sorge-
fåget nyss lämnat, var Sixtens far redan i
färd med att fylla igen grafven. Han hälsade
dem välkomna, och i det han återtog
sitt arbete, sade han:

"Gå ni i förväg, jag kommer sedan."

Döden hade hittills för Ingrid som för de
flesta människor, hvilka icke nära berörts af
den, varit som en saga om en fjärran och

okänd, men farlig makt. Hennes egen fars
bortgång hade gått henne spårlöst förbi, ty
hon var då ännu ett barn. I hvarje fall hade
intrycken länge sedan plånats ut, såsom
lifvet i allmänhet har en förunderlig makt
att jämna dödens spår.

Nu hade denna sällsamma saga blifvit en
hemsk och skrämmande verklighet, som
hvarje ögonblick trängde sig in på henne.
Det föreföll henne nästan, som om hon med
en gång hade blifvit lefvande flyttad in i
dödsriket. Den beklämning, som första af-
tonen kommit öfver henne, hade vuxit och
vuxit, hade omfattat hela hennes väsen, och
det var endast korta stunder, som hennes
forna glädighet kunde bryta igenom. Döden
var ständigt i hennes tankar, medan hon gick
i sitt arbete om dagarna, när hon hvilade,
och om natten i hennes drömmar. Hon vak-
nade ofta af, att hon tyckte sig höra kyrk-
klockorna ringa.

Ingrid gjorde allt för att hålla sin tanke
kvar vid lifvet. Hon hade tagit sig för att
gå en omväg öfver ängarna, när hon skulle
till staden, för att slippa passera kyrkogår-
den. När klockorna började ringa, brukade
hon sysselsätta sig med något arbete, som
hon trodde helt och hållet skulle kunna uppta
hennes intresse. Eller också gick hon och
satte sig vid något af fönstren, som vette mot
hafvet, för att slippa se vagnen och proces-
sionen. Men om en liten stund fann hon sig
stående vid muren och speja för att följa be-
grafningsceremonien.

Sixten märkte allt detta med stigande ån-
gest. Men på samma gång iakttog han till
sin förundran och glädje, att hon icke tyck-
tes räkna honom detta till last, utan att det
snarare ökade hennes tillgifvenhet för ho-
nom, och ytterligare närmade dem till hvar-
andra. I själfva verket var det också så, att
Ingrid i sin makes närvaro kände sig tryggare
och ensamhetens tankar skingrades. Hon
liksom klängde sig fastare in till honom och
hade ett behof af att ständigt vara honom
nära. Rent af detta, att allt som skrämde
och oroade henne, för honom var så alldag-
ligt, utöfvade sitt inflytande på henne, då de
voro tillsammans, ehuru de aldrig direkt
talade om dessa saker.

Och ibland, när de sulto tillsammans om
kvällarna, och lampan var tänd och gardiner-
na fördragna, så att hon tyckte, att hon hade
stängt ute allt det skrämmande, kunde det
hända, att hon fick åter sitt ljusa och lätta
lynne och skämtade och sjöng för honom.
Och då kände Sixten en lycka, som han al-
drig drömt om eller anat att den kunde vinnas.

För Sixten fanns intet annat i världen än
hans ömhet för Ingrid; han grubblade öfver
den, han gladdes och led af den. Samtidigt
pinades han oändligt af att icke kunna hålla
oron borta ifrån henne och ge henne fullkom-
lig trygghet. Ensam som han vuxit upp, var
han helt och hållet ovan att bemästra andras
såväl som sitt eget väsen. Och när skräm-
seln kom öfver Ingrid och med den en stel-
nad slutenhet, blef han fullständigt hjälplös,
och de kunde i timmar sitta stumma vid hvar
sitt fönster och stirra ut öfver hafvet.

En afton var Sixten nödsakad att gå till
staden, men som det regnade, skulle Ingrid
stanna hemma. Det var första gången hon
var ensam efter mörkning. Hon ville så
gärna ha följt med honom, men nämndes icke
oroa honom genom att bedja därom.

Ingrid hade icke följt sin man ut i förstu-
gan. Hon hade blifvit sittande med sitt ar-
bete under taklampan, och Sixten hade böjt
sig ned öfver henne och kyssit hennes panna.

Hon försökte se glad och vänlig ut. Knap-
past hade hans steg försvunnit, förrän
hon kände mörkrädslan gripa sig med en
för henne oerfaren styrka. Hon visste, att
förstugan var mörk, att trappan var mörk, att
de andra rummen, äfven det där uppe, där
fadern låg, voro mörka. Och utanför låg haf-
vets och kyrkogårdens dunkel som en oge-
nomtränglig mur. Och allt detta mörker
trängde sig in på henne, grep om henne med
osynliga händer. Arbetet sjönk ned i hene-
nes knä; hon vågade icke göra en rörelse för
att taga upp det. Hon stirrade rakt framför
sig, medan den ena frossbrytningen efter den
andra ilade utefter hennes rygg.

Regnet plaskade mot rutorna, och det blef
för hennes inbillning till röster och tassande
steg. Hon hade en förnimmelse af, att rull-
gardinerna voro uppdragna, och att mörk-
ret strömmade in genom fönstren, och att
främmande ansikten stirrade mot henne ur
detta mörker. Men hon kunde icke öfver-
vinna sig till att vända på hufvudet och för-
säkra sig om motsatsen. Hon tyckte, att
dessa ansikten än förvredos i dödsrycknin-
gar, än blefvo stela som lik, stirrande med
brustna eller tomma ögon.

Hon tyckte, att porträtten på väggen bör-
jade lefva och träda ut ur ramarna. Hon såg
dem icke, ty de hängde på andra sidan om
hennes, men hon visste, hvar de funnos, och
konturerna skymtade för henne. Särskildt två
af dem, som hängde bredvid hvarandra voro
oregerliga; det föreföll, som om de varit i
slagsmål. Det var hennes far och Karl XV.

Med en ytterlig viljeanstängning lyckades
hon slutligen resa sig i den afsikten att
springa upp till fadern, och med en skygg
och hastig blick kring rummet gick hon mot
dörren, men slannade, oförmögen att besluta
sig öppna den. Men i samma ögonblick föll
arbetet, som hon lagt ifrån sig på bordet, ned
i golfvet. Saxen skrällde mot stolkanten.
Med ett skri slet hon upp dörren, rusade ge-
nom förstugan ut på gården och ilade så i
andlös skräck in på kyrkogården. Rasslan-
det af hennes egna steg i sanden gaf henne
naturligtvis förnimmelsen af att vara förföljd.
Det var liemannens klappande steg, hon
hörde bakom sig.

Fasan piskade henne framåt. Hon fortsatte
ut genom grindarna, fram mot staden, bar-
hufvad och utan ytterkläder. Först när hon
hunnit fram till stadsporten, stannade hon
och blef stående där tills Sixten kom. —

Då Ingrid gått några månader med deras
barn, kom hon att behärskas af en fruktans-
värd mani: hon skulle ha reda på alla dem,
som begrofvos, icke blott deras namn och
ålder, som hon kunde läsa i tidningen, utan
deras lefnadsomständigheter och släktför-
hållanden, men framför allt detaljerna vid de-
ras sjukdom och död. Hon förtärdes af en
brännande oro, innan hon fick reda på allt
detta, och ofta beredde det henne stora svä-
righeter och obehag att utfråga släktingarna
eller tjänstefolket. Hon uppsökte dem under
allehanda förevändningar i deras hem, såvida
hon icke kunde träffa dem, när de kommo
ut till Sixten med bud om begrafningen. Allra
helst ville hon förstås se liket i sin kista.

När hon tyckte, att hon hade alla detalj-
erna klara, tecknade hon upp dem i en liten
bok, hon köpt sig, i cirklade och underligt
formade små kapitel.

Sixten hade i sin ömhet ofta måst hjälpa
hennes att taga reda på dessa omständigheter
— han hade ju också lättare till det — och se-
dan måste han sitta och upprepa detaljerna
för henne, medan hon skref in dem i sin bok.

KUNGL. HOFLEV.

A. SELANDER & SÖNER,

GÖTEBORG & STOCKHOLM.

Den som anskaffar möbler, utan kostnadsförslag från oss, går kanske miste om just det, som skulle passat honom bäst.

40-årig erfarenhet som en af de förnämsta möbelfirmor i landet hafva

KONSTNÄRLIGT SKOLAD LEDNING.

BINDANDE GARANTI FÖR

FÖRSTKLASSIGT ARBETE.

För STOCKHOLM:

Särskild MÖBELARKITEKTBYRÅ
med profulstställning, Norrmalmstorg 18.

Föreståndare: **Sigge Almén.**

En dag vid den tiden, då de när som helst kunde vänta barnet, upptäckte Sixten, att hon fört in i boken en dylik dödsnotis om sig själf:

"Ingrid Amalia Bergsson," stod där, "gick hädan i sitt tjugonde lefnadsår. Döden skrämde henne till sig. Hon hade födt till denna sorgfyllda värld ett menlöst litet barn. Hon sörjdes af en make, som älskade henne öfver allt på jorden..."

Sixten kunde icke läsa längre. —

Ingrid hade födt till världen ett litet barn, friskt och lifskraftigt, men själf kämpade hon med döden.

Sixten hade suttit inne i sjukrummet hela dagen, orörlig och stum och bara stirrat på den sjuka. Frampå eftermiddagen hade han måst gå ut några timmar till sitt arbete.

När han kom tillbaka var det öfverståndet.

Sixtens första fråga gällde Ingrid. När han förstod, att febern alljämt rasade inom henne, och att hon icke kände igen honom, smög han sig åter ut stilla och förtviflad. Han stannade några ögonblick och betraktade barnet liksom oförstående och utan glädje. Så gick han ut och vandrade i limmar fram och åter utanför Ingrids fönster.

På tredje dagen förvärrades sjukdomen. Hon yrade och talade oafbrutet. Det var mest anteckningarna öfver de döda, hon rabblade upp gång efter annan, såsom om hon hade kunnat dem alla utantill. Äfven sin egen dödsnotis läste hon upp.

Sixten hade satt sig i förstugan alldeles utanför hennes dörr, stelnad och hjälplös. Han hörde hvarje ord hon sade.

Då kom där någon upp för förstugutrappan. Det var en gammal kvinna, han väl kände, som ville ha begrafning för sin man. Hon framförde sitt ärende till hälften, men stannade, då hon såg att han icke rörde sig, eller gjorde något tecken, att han förstod.

"Hvad är det, Bergsson?" frågade hon.

Han stirrade på henne, själf lika frågande som hon. Därpå reste han sig plötsligt, och i det han strök förbi henne, sade han med fast och klar stämma:

"Det är Ingrid som håller på att dö."

I det ögonblicket stod allt klart för honom: Döden var det, döden. Och för första gången kände han, hvad detta ord kunde innebära för en människa.

Här på kyrkogården hade han tillbringat hela sitt lif, hade grävt grafvar och sett människor sänkas i jorden. Själf hade han täckt igen öfver dem. Men han hade knappast tänkt på, hvad allt detta innebar. Han hade sett de efterlevandes tårar och hört deras klagan. Det hade haft lika litet att säga honom som prästens ord och orgelmusiken. Några gånger — han kunde icke minnas vid hvilken ålder — hade han känt en underlig beklämning och högtidlighet och de orden "af jord är du kommen, jord skall du åter varda", hade ringt i hans öron flera dagar med kyrkklockornas melodi, utan att han funnit eller ens sökt en förklaring där-af. Det hela hade blifvit så alldagligt, hade gått så in i hans medvetande från barn-åren, att det aldrig fallit honom in, att det var någonting att grubbla öfver. Han kunde icke minnas, när han först fick något begrepp om det, som försiggick omkring honom, eller hvad det innebar. Allting hade gått så småning-

om såsom alltid i barndomen, utan att man kan bestämma när det eller det intrycket blir till medvetande.

Sedan blef alltsammans en vana, ett yrke. För honom som för de flesta människor hade arbetet blifvit till en hvardagsklädnad, som man tar af och på, och som icke är värd att länkas öfver.

Och nu! Döden! Han stirrade i detta begrepp som i ett ogenomträngligt mörker. Han försökte bana sig en väg genom detta mörker, men han kände såsom om han själf förintades på samma gång, som vägen plånades ut. Han stod där som ett litet barn med uppåtvända och tomma händer.

Var kanske döden endast lifvets ändpunkt? När han hade fyllt igen grafven, var det kanske sedan intet mer? Och i så fall... det kändes som ett ansvar, som skrämde honom, som han inte kunde bära.

Skulle han nu gräfvu Ingrids graf? Täcka jord öfver henne så att han aldrig mer skulle få se henne? Ty att hon skulle dö, det visste han nu; han hade hört det på hennes röst. Och gråten kom öfver honom, brottades med honom, skakade honom, böjde honom ned i jorden, där han låg vid sin moders graf.

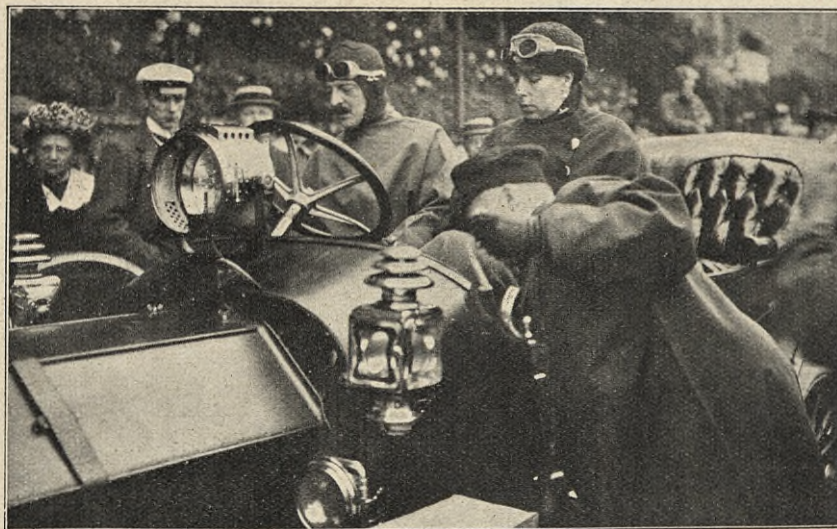
När Sixten kom tillbaka till sjukrummet, hade ett lugn inträdt. Efter det kom döden.

Sixten redde själf sin hustrus graf. Själf bar han henne dit ned. Kasta jorden öfver henne kunde han icke. Hans gamle fader kom ned från sjukbädden för att göra denna sista tjänst.

Den svensk-ryska bilfärden genom Sverige.

AMTIDIGT SOM DET ITALIENSKA kungaparet tillhörde hufvudstadens sommarturister, anlände hit ett antal förnåma ryssar i akt och mening att företaga en sedan länge planlagd bilfärd genom mellan-svenska bygder tillsammans med medlemmar af vår svenska A. K. Denna ryska automobilstrupp räknade bland sitt "manskap" storfursten och storfurstinnan Kyril, furst Krapotkin m. fl. celebra ryssar. Starten skedde från Grand Hotell. Som resan ej var någon hastighetställing, utan företogs i det angenäma syftet att se och lära känna vacker svensk natur och trefligt svenskt folk, så jagade man ej som galningar genom byar och städer, utan stannade, såg sig omkring, åt godt på restaurangerna, fraterniserade med befolkningen och hade det så trefligt som möjligt, några ofrånkomliga missöden inberäknade. När dessa rader skrivas, ha resenärerna genomcirklut hela mellan-Sverige, festat i Nora, Örebro och på åtskilliga andra platser, haft backtäfling i Fittja som avslutning på färden, och befinna sig ånyo välbehållna i Stockholm med många ljusa intryck från vårt sommarfagra land bevarade i erinringen.

Storfurst Kyrill och storfurstinnan Viktoria i startstunden utanför Grand Hotell. W. Lamm foto.

Forntro i nutiden.

ARMAST FÖR SOMMARKURSERNAS kunskapsförstande deltagares räkning men äfven till andra besökares fromma har Nordiska museet ur sina magasinerade skatter framplockat en samling forntroföremål, fetischer, som leda sitt ursprung från animismens dagar, men af hvilka ännu en och annan i all tysthet hålles i helgd.

En stor del af dessa föremål knyta sig till högtidernas firande, särskildt julen. Det var då man särskildt vidtog anslatter att tillförsäkra sig god gröda och välstånd.

Den sista kärften på åkern var helig emedan sädesfältets ande flydde dit vid skörden, därför hängdes den upp i slugan eller gjordes julbocken af dess halm. Så besatt också det sista mjölet i bingen, sista degklimpen i fråget en särskild kraft, och kakan, som bakades däraf, gömdes till våren för att blandas i sådden eller ges åt såningsmannen och djuren för plojen. Utställningen har en samling af julbockar och julkakor, de senare i afgjutningar. Bröden hade först solform, fingo sedan korsform och bakas, som många torde ha sett än i dag, i hakkorsets form på åtskilliga ställen t. ex. i Småland. Frukthetssymboler voro också kronorna af halm och svinborst, som hängdes i taken vid jul och ännu brukas samt fåglarna af trä med utbredda vingar, som också hängdes i taket. Till julen hörde också de snidade juläppleträden, af hvilka utställningen har några, i toppen satt den utskurna, grant målade tuppen och grenarna hade träpikar, på hvilka juläpplena stuckos upp.

Utställningen har en afdelning med svartkonstböcker eller Cypriani böcker, som lärde dem, som kunde läsa dem, en hel del farliga och trefliga saker. Här finnas också himlabref, som voro mycket i bruk och uppgäfvos ha himmelskt ursprung, men se mycket jordiska ut.

Nära till svartkonsten sluter sig konsten att bota sjukdomar, som i många fall ansågs liktydigt med att fördrifva trolldom. Här finnas amuletter eller trollputor, ellekors, ältstenar, häfteträ, d. v. s. ringvuxna grenar, genom hvilka barn dras för att befrias från den trolldom, som förorsakar sjukdom. Som invärtes medicin användes med förkärlek pulver af ett skaff af ett mordvapen, hvarunder en människa gjutit döden, t. ex. en påk eller yxa. Knarrträ, taget under torsdagsnätter af en gren i skogen, som förorsakat ett knarrande läte, slagrutor, tagna af ronn, som vuxit på annat träd och ingjutits med tupplod, besitta också hemliga krafter.

En spiritus eller, som den kallas i Selma Lagerlöfs novell i Iduns senaste julnummer, "spirittuss" är den mäktigaste undergöraren af alla. För den vantrogne en vanlig liten leksak liknande en ödla, blir den verkliga en hemlighetsfull makt i och med det att dess ägare och hans omgifning tro på dess makt.

Samlingen, som till stor del hopbragts af doktor Hammarstedt, har ordnats i och för denna utställning af fröken Louise Hagberg, som också demonstrerat densamma för sommarkursens deltagare.

Kobb's Hongkong Thé

är den mest omtyckta thédryck.

Till salu i alla finare speceriaffärer.

IDUNS KOKBOK

AF

ELISABETH ÖSTMAN

är den bästa kokbok för det svenska hemmet. - - - - -

På mindre än 2 år har den utgått i öfver 25,000 ex. - Pris: Kr. 5:50 inb.

FRÅN VÅRA FÅGELFAMILJERS EGNANHEM.

DEN VACKRA SERIE bilder ur fåglarnas värld, som i dag fyller våra uppslagssidor, är samlad af fotografen Halldin under ströftåg i Stockholmstraktens skogar, ängar och stränder. De flesta äro tagna under det mera lugna skede i fåglarnas husliga lif, som följer efter det stormiga, då valet af maka sker, då sången klingar högst och gäl-

last och boet bygges för de väntade ungarna. Nu äro äggen lagda, och makarna rufva dem växelvis; om modern flugit upp, skrämmd af kameramannen, skall hon fortläst möjligt skynda åter, innan äggen, ännu varma af hennes värme, hunnit kallna. Talgoxen och svartmesen ha emellertid

dentligt, men ull, hästhår och fjädrar göra det mjukt och varmt inuti för ägg och ungar. Talgoxnestet är fullt med hungriga ungar, hvilka dock icke torde behöfva lida nöd, ty talgoxen, som eljes är en mordlysten och hjärtlös fågel, som t. o. m. dödar svagare medlemmar af sin egen art, är ytterst upp-

levfer gärna i flockar, hvilkas medlemmar visa stor tillgifvenhet för hvarandra. Om en kamrat dör, sörjes han synbart och de öfriga vilja icke lämna hans lik. Domherren lefver helst i skogarna, men vintern och snön drifva honom fram till bebodda trakter för att finna föda. Han är fröätare. Boet bygges i snåriga trakter, det består ytterst af torrt tall- eller björkris, därpå ett lager af fina rottrådar och skägglafvar och slutligen hår, fårull eller spåda

SVART OCH HVIT FLUGSNAPPARE.

TALGOXEUNGAR.

DOMHERREBO.

SATBO.

generationen, som kanske, innan sommaren är slut, derföljes af en ny kull småsyskon, flygfärdig och reder sig själf, och seda är det inte långt till den tid, då flocken börjar, då våra vackraste och ädlaste sångare dra bort för att öfvervintra mellan vändkretsarna.

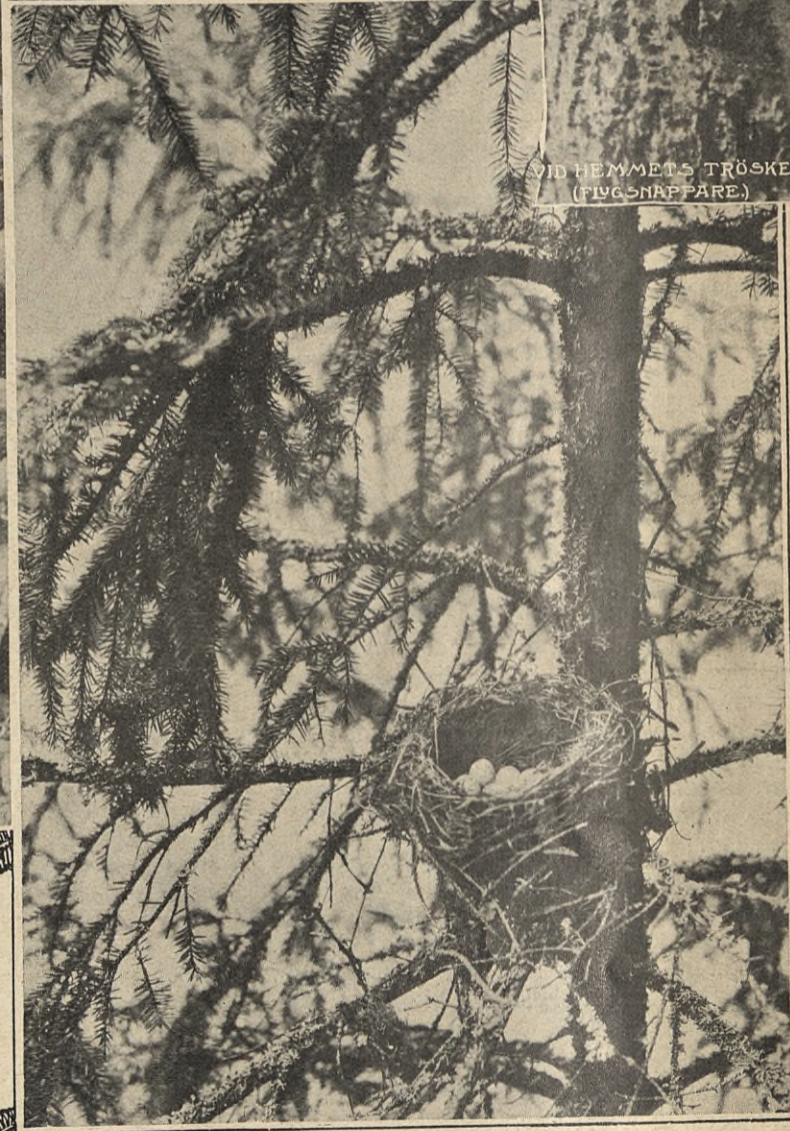
Fåglarna utaför holkarna i vår bildserie äro medlemmar af den talrika flugsnappfamiljen, ett intelligent, rörligt, milt och sällskapligt släkte, endast i regnet, då födan i regnväder är knapp, och vegetarisk diet måste tillgäpas. Annars flyger man och sjunger långa långa, fångar en fluga i flykten och slår igen näbben

med en smäll om rofva. Flugsnapparen behöfver mycken mat, och är därför i oupphörlig rörelse, på sommaren kommer också omsorgen om ungarna, och det dröjer oss länge innan de lära sig göra efter föräldrarnas konst och själfva fånga sin föda i flykten. En af våra bilder visar ett flugsnapparbo med ägg, det är byggt af rottrådar och mossor i en klyka i en gran, är icke så värst or-

offrande mot sina ungar, noggrann med deras uppföstran och angelägen att skaffa dem föda. Hans förnämsta föda är insekter och larver, men han äter äfven gärna kött, frön och trädrukter. Vinter tiden håller han sig framme vid slakt och äter hvad man ger honom i lådan utanför fönstret. Domherren är en helt annan karaktär än talgoxen. Han har starkt utvecklad släktkänsla och

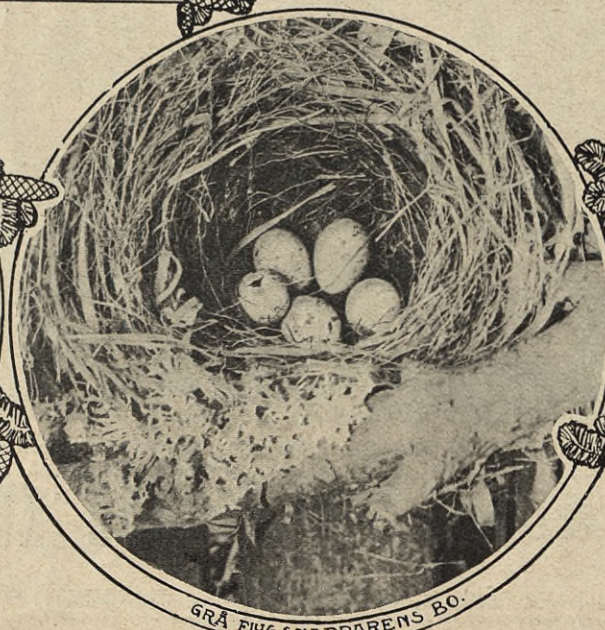
SÄDESÄRIANS BO.

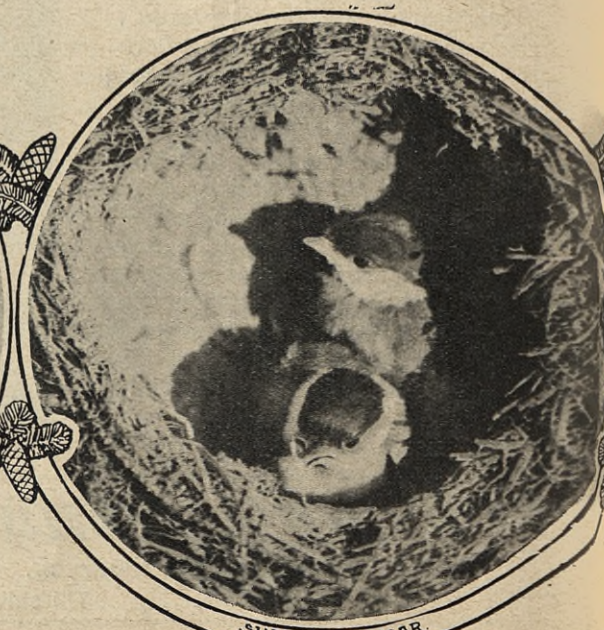
HOS KOTTRASTEN.

FISKA SÄSENS BO.

GRÅ FLUGSNAPPARENS BO.

SVARTME SUNGAR.

DÄR STERSKVATTAN BOR.

ETT RÖDSTJÄRTBO.

SKATFAMILJENS HEM.

gräsblad. En af våra bilder visar ett sådant domherrebo med ägg.

Sädesärlans bo är byggdt på marken i en fördjupning bland en hög af ris. Ärlan bygger nära vatten och har gärna sin sofplats i vassen vid flodstränderna. Den lilla vackra grå fågeln med den hvita pannan och den svarta hakklappen och vingarna hör till en af våra tidigast hemvändande flyttfåglar. Det är en ytterst liflig fågel, ständigt i rörelse, hon äter insekter och larver samt mindre vattendjur. Hon är roffåglarnas fiende: vi ha väl alla sett en skara ärlor under höga skrin jaga en hök eller annan större fågel och ointetgöra hans jakt genom att varna hans tillänkta byte.

Trasten är de Nordiska skogarnas sångfågel och koltrastens prydliga bo är, som vår bild visar, byggdt i en hög gran. Sin föda söker trasten af insekter eller bär på marken, men när han sjunger, sitter han, som vi veta, högt i trädets topp. Trasten är mycket begåfvad, icke blott musikaliskt, uppmärksam på allt, slug och försiktig, modig och klok, när det gäller att försvara de sina. Koltrasten, särskildt när han blir äldre, stannar i Sverige öfver vintern, de yngre bege sig söderut. Trasten utgör en läcker föda under namn af kramsfågel, i södra Europa dödas en ofantlig mängd trastar, hvilka sedan säljas och anrättas.

Af de två ungarna i svartmesens bo blir antagligen med tiden stora insektsdödare, ty mesarna ta i det afseendet priset. En mes förlär, sägs det, under sin lefnad dagligen 1,000 insekter. Han är därigenom ytterligt viktig för skogens bestånd, i synnerhet som han håller sig på ett område och rensar det fritt alltefter som han orkar äta af ägg och larver. Det är därför lyckligt att mesarna fortplanta sig starkt och äro vidt utgrenade.

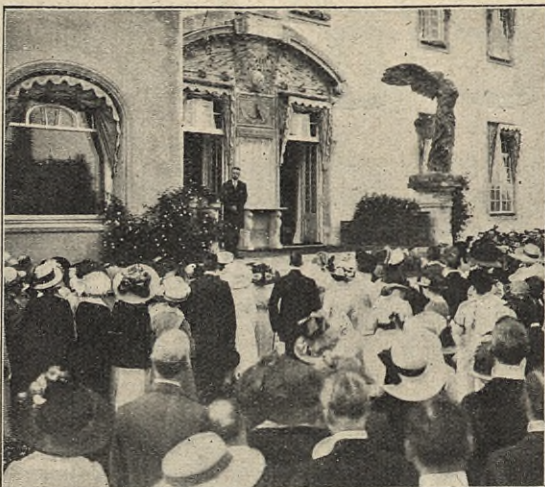
En osäker plats för sitt bo har stenskvättan valt bland stenar och sand på marken. Boet har emellertid tjocka väggar af små rötter, grässtrån och halm och allt är tätt beklädt med djur- eller växtull, hår och fjädrar. Hon trifs endast i steniga trakter af vårt land, är en ensamhetsälskande och skygg fågel. Hon lefver af skalbaggar, fjärilar, flugor och mygg och jagar springande sitt byte om det söker kila undan henne.

Så ha vi rödstjartfamiljens bo. Det är herrn i huset som gifvit anledning till familjenamnet, ty honan saknar den roströda färgen på stjärt, bröst och sidor, och är grå i färgen. Rödstjärten har en mild och flöjtlig sång, som höres hos oss, helst i löfskogarna, under sommaren.

Rödstjärten är den sista i vår serie, som tillhör fåtlingarnas stora artrika ordning. Fiskmåsen, af hvars bo vi ock ha en interiör, är af en helt annan typ så till utseende som lefnadsvanor och i stället för sång har han som vi veta ett fullt kraxande läte. Det är en glupsk och afundsam fågel, men god mot de sina. Den vackra fågeln lägger sina ägg i ett bo, som han sammanfört af gamla vassbitar, sjögräs och dylikt.

Vår serie afslutas med en exteriör och en interiör från ett skalbo, men som skatorna äro våra mycket nära grannar, torde intet vidare behöfva tilläggas.

Det slag af fågeljakt, som fotograf Halldin här med stor skicklighet ägnat sig åt, bereder ett stort nöje utan att göra fåglarna skada och kräfver mycken påpasslighet och fin blick. Det vore därför glädjande om kamerajakter blefve ett än mera allmänt nöje här i landet liksom det är utomlands.

Prins Eugen talar till sommarkursdeltagarne på Valdemarsudde.

En trädgårdsfest hos prins Eugen.

DE AF FOLKBILDNINGSFÖRBUNDET anordnade sommarkurserna i Stockholm ha i år som vanligt samlat stora skaror af bildningsökare — man räknar dem till bortåt femhundra personer. Det största antalet är lärare och lärarinnor, för hvilka den kunskap som bjudes blir af direkt nytta i arbetet. Hela Sverige är representeradt. Många af kursdeltagarna ha rest ända från öfre Norrland för att få vara med.

Ett välkommet afbrott i det trägna bevisandet af föreläsningar, förevisningar och specialkurser, var den fest som förbundets ordförande, prins Eugen, lördagen den 12 gaf å Valdemarsudde. Det var en underbar afton med mild och lätt luft, som svepte Strömmen och södra bergen i en mjuk slöja. Kursdeltagarna, lydande prinsens älskvärda uppmaning att känna sig som hemma, vandrade i parkens gångar, längs med stranden, uppåt den gamla kvarnen, togo plats i det lilla hvita templet på udden, väl bekant för alla ångbåtsresande, besågo de många vackra skulpturerna, Vingarna, Grodan, Näckrosen, det vackra furstehemmet med dess konstskatter och blommor. Det var en försynt och lycklig skara gäster öfver hvilken Nike sträckte sina vingar den kvällen, kanske den tacksammaste prinsen någonsin varit värd åt. Vid förfriskningsborden rådde en utomordentlig artighet och stillsam ordning trots det att gästerna voro så många, regementsmusiken ackompanjerades endast sakta af röster nas sorl. När vid tiotiden gästerna efter att ha tackat med ett fyrfaldigt lefve, sjungande foro hemåt i Djurgårdsfärjorna, var säkerligen icke en enda blomma bruten till ett minne, och dock skall väl minnet af denna sommarafton blomma länge än i vintermörker och arbete.

Prins Eugen, professor Knut Kjellberg och en kursdeltagare. A. Blomberg foto.

Den förtrollade trädgården.

En historia från 90-talets Stockholm.
Af HJALMAR WALLANDER.

(Forts. o. slut.)

JAG ALSKAR MUSIK SOM DEN högst stående af all stor konst. Musiken upptinar hjärtan och förbättrar dåliga människor; musiken gör ondt till godt, ty musiken är änglars röster; det goda talar genom tonerna.

Och nu kommer jag till mitt egentliga ärende efter en alltför lång inledning. Skulle jag i stället för besöken som älskvärdt nog slutar med middagsbjudning och allehanda därmed förknippade öfverraskningar, skulle jag ej få komma blott en timme i veckan, en kväll till exempel och höra eder dotter spela Schubert för mig. Men blott en timme! Sedan jag lyssnat till hennes eminenta spel går jag, gömmer denna gudstjänst i mitt hjärta och är den lyckligaste af människor. Vill ni, goda fru Törner, tala med er dotter om denna sak, och meddela mig huruvida ett sådant arrangemang skulle kunna låta sig göra?

Men naturligtvis endast på ett villkor: att det ej blir jag, som bestämmer kvällen och timmen, utan den älskvärda familj, hvars gäst jag sålunda, oartigt nog, själf utsett mig till.

Med hälsningar! Tillgifne

Martin Lennander.

Från Thea Törner till provisor Lennander:

Kära farbror Lennander!

Mamma har alldeles nyss bekommit farbrors älskvärda bref och tackar så innerligt för detsamma; men som mamma själf ogärna skrifer, har hon gifvit åt mig detta kära uppdrag. Mamma grät när hon läste farbrors bref, farbror talar så vackert om musiken. Har farbror något emot att komma på den första Schubertsaffonen i morgon afton till exempel? Jag skall då spela "Am Meer", för farbror. Den är så hänförande. När jag hör eller själf spelar "Am Meer" tänker jag mig allid stående vid ett stort haf, utan land i fjärran, ett stilla, oändligt haf... Jag vet ej någon som i ord eller musik så fullkomligt målat det oändliga med hafvet som just den store Schubert i "Am Meer".

Välkommen alltså, käre farbror, i morgon afton klockan åtta. Körsbärsträden ha börjat fälla blommen nu, men på rabatterna finns nya blommor och hela vår vackra trädgård är alldeles lummig. Tusenfaldt välkommen!

Mamma och syster Asta hälsa och instämma på det hjärtligaste.

Farbrors tillgifna Thea.

VI.

De vackra sommardagarna forfforo, sommaren utvecklade hela sin prakt af blommor och grönt, solen lyste kärleksfullt öfver Söderbergen och knappast ett moln syntes på himlen. Blott någon gång föll regn. Ett stilla uppträskande nattregn, som gaf naturen ett ännu fräschare behag, när solen kom och väckte allt lefvande ur sömnen.

Provisorn var nu ständig gäst i det vänliga kaptenshemmet, men blott en timme, mellan åtta och nio! Både mor och döttrar uppbjödo hela sin öfverfärdningsförmåga att få den gamle originelle herrn att stanna kvar ännu en stund, men omöjligt! Sedan han lyssnat till Theas föredrag samlades familjen på verandan eller i trädgården och provisor, hvars själ ännu genljöd af musiken, fann under de återstående minuterna ett hängifvet och förstående auditorium i de tre människor,

som förtjustes af hans inspirerade ord och gladdes åt hans sällskap.

På hemvägen, som han afsiktligt gjorde så lång som möjligt, repeterade han i minnet hvad han upplefvat. Han såg fru Törners vänliga ansikte och hörde ännu hennes milda stämma. Han såg Thea vid piano, ljus och blid; hennes hvita, fina händer, hennes mjuka, slanka flickgestalt; han såg ett litet själfullt flickansikte, ett ljus hår, en hvit panna och ett par ögon, hvilkas barnasjäl ännu strålade för hans inre syn, lik en stjärna... Han hörde skraft och muntra infall — och han tänkte för sig själf: "Hvilken präktig tös Asta är!" — Han såg hennes pigga ansikte, hennes lilla förtjusande mun, de hvita, vackra armarne och de knubbiga händerna.

Och dock!

Theas ögon... Hon hade de vackraste ögon han sett. I dess djupa blå fanns ett barns undrande fråga, på samma gång som där fanns något annat — hvad? Hvarför hvilade hennes blickar på honom då han talte? Hvarför tändes de i samma ögonblick han kom? Hvarför dröjde denna eld kvar i blicken, så länge han talte till henne...? Han gjorde sig tusen tysta frågor.

En afton.

Ljumma dofter kommo från trädgården. Skymningen sänkte sig stilla öfver träd och buskar och alljämt satt den lilla gruppen kvar på verandan.

Thea hade krupit ihop vid sidan af provisor... hennes arm smög sig under hans, och med hufvudet lutadt mot hans axel som ett litet barn smyger sig till sin far, lyssnar hon tyst till hans ord... provisor berättade om sin barndom. Aftonens oförlitneliga skönhet, stillheten, suset i träden, sorlet från staden, som likt en dof orgelton steg upp ur tystnaden, himlens höga klarhet och stjärnornas ändlösa tåg, högt, högt uppe i rymden... allt blef så mättadt af stämning att verkligheten försvann och trädgården med sina föckengrupper, grenarne, kronorna, huset, de fyra människorna på verandan, ja själfva tiden som omänt och hastigt flydde sin kos, blef till saga och överklighet — ända tills en stilla snyftning bröt förtrollningen!

Thea hade borrat sitt ansikte mot provisors arm och grät stilla...

Fru Törner reste sig.

— Hur är det, barn? frågade hon ömt och försökte lyfta upp den unga flickans ansikte.

Thea svarade ej.

Hon borrade sitt ansikte blott ännu tätare till provisor. Hennes kropp skälfdes af snyftningar.

Plötsligt slog hon sina armar om hans hals. Provisorn reste sig långsamt.

— Det är ingenting, fru Törner! stammade han upprörd. Ingenting alls! Se så, mitt barn! — Han smekte hennes hår — Lugna sig nu! Så!

En far kan inte jollra innerligare mot sitt gråtande barn, än provisor nu talte till Thea. Slutligen såg hon upp.

— Så dum jag är! sade hon och log som ett barn. Och hon smög sig ännu en gång intill honom, smekte hans kind och sade:

— Kära farbror Lennander... Förlåt mig!

Ett par minuter därefter sade provisor farväl.

Hans hufvud svindlade och hjärtat bultade som om det velat spränga bröstet.

— Hon älskar mig, hon älskar mig — kära, kära barn! sjöng det inom honom, susade det i hans öron, sjöd det i hans ådror, klang

det från hans läppar. Var det gäckeri och dröm? Verklighet? Han vågade ej tro och ändå trodde han — —!

Borta, nästan yr, begaf han sig nedför den tysta gatan.

Inte en människa mötte han.

Det var som om staden varit död. Allt sof, husen, träden, himlen och jorden.

Endast vinden susade stilla.

Och högt, högt uppe i det oändliga brann Venus i all sin prakt. Venus, kärlekens stjärna...

VII.

En afton ej långt efter ofvan skildrade händelser öppnade provisor porten till familjen Törners hus med en viss bäfvan i hjärtat. Den underbara känslan af visshet hade vikit för en annan, en nykrare, och han tänkte: Inte kan det väl vara möjligt att jag...! Och på samma gång denna tanke fick insteg i hans hjärta, var det som om något tungt och beklämmande lagt sig öfver bröstet, som om något hemlighetsfullt, ovissit hotat, något som han ej såg, men anade, kände... och han måste stanna ett ögonblick och draga ett djupt andedrag för att återvinna lugn.

— Jag är alldeles för upprörd, tänkte provisor. Det är ju löjligt...

I detsamma hörde han steg uppifrån huset. Fru Törner kom emot honom strålände af oförställd glädje. Hon räckte honom sin hand och sade i sin vanliga hjärtliga ton:

— Nå, det var roligt att provisor kom till sist! Vi ha fått vänta alldeles för länge. Akta sig bara...

— Verkligen! utbrast provisor och såg på sitt ur. Ja, sannerligen... Men så är det när man börjar bli gammal! Jag får verkligen be om ursäkt... Jag förstår inte—!

— Seså, jag skämtade bara! log den goda fru Törner och tog provisors arm. Och hon fortsatte hviskande:

— I afton blir det öfverraskning. Jag skulle egentligen inte säga något, men det är ju så med oss fruntimmer. Vi kan aldrig tåga... Så mycket provisor vet!

— Äh, är det fråga om verkliga hemligheter, så kunna damerna tåga lika bra som männen, sade provisor chevalereskt. Men se där! Där ha vi fröken Asta!

— Välkommen, farbror Lennander! hälsade den unga flickan och räckte nigande provisor handen. O, hvad farbror har låtit vänta på sig!

— Se där ännu en som väntat, skraftade provisor vänd till fru Törner. Goddag, min lilla tös! fortfor han och smekte den unga flickans kind. Alltid lika frisk och blomstrand!

— Nu får Asta hålla provisor sällskap! sade fru Törner. Jag måste in och stöka ett tag... Thea!

Mjuka ackord nådde provisors öra och till ackorden förnummos några dämpade fioltoner...

Provisorn sade:

— Hvad nu? Fioll!

— Det var just öfverraskningen, käre provisor, svarade fru Törner leende. Men nu får Thea förklara resten. Adjö på ett ögonblick. Thea!

— Ja, mamma! ljud Theas röst och musiken upphörde.

— Kom!

— För allt i världen, låt Thea spela sonaten till slut! sade provisor, som lyssnat. Men fru Törner hade redan försunnit.

— Nå, fröken Asta, vände sig provisor leende till den unga flickan, i det han tog hennes hand. Tycker hon också om musik?

— Nej, jag är köksan! skraftade Asta.

Stackars mamma, hur skulle det gå om jag börjar svärma för de gamla mästarne, Beethoven, Bach och Haydn... Då blef nog maten sämre!

— Alldeles säkert! svarade provisor. Men nu är hon i alla fall en liten konstnärinna.

— Hur så? frågade Asta och rodnade.

— Äh, det vet jag nog! svarade provisor leende. Det är väl hon som sköter köket ensam?

— Så godt som.

— Nå — förstår hon nu då? sade provisor. Bland alla vackra kvinnliga egenskaper är duglighet en af de förnämsta.

— Nu kommer Thea! sade Asta hastigt.

Den unga flickan trädde ut på verandan och skyndade med ett litet utrop emot provisor.

— Farbror! Farbror! utbrast hon med strålände ögon. Vi ha repeterat Beethovens sonater för violin och piano hela dagen och i afton spelar vi Sonate pathétique. Beethoven — hvilken högtid att få spela något stort, hvilken upphöjd och strålände skönhet öfver allt...

— Men du glömmet att tala om hvem "vi" är, sade Asta.

— O, ja visst! utbrast Thea. Förlåt! — Herr Grane!

Grane blef synlig i dörröppningen. Thea presenterade och fortfor, i det hon som ett barn smög sig intill provisor.

— Detta är käre farbror Lennander, som jag talat så mycket om.

— Min flicka... stammade provisor och vänd till den unge mannen sade han:

— Ni går på musikkonservatorium, kan jag förstå?

— Ja, svarade Grane lågt med en artig bugning.

— Och ni vill göra en gammal musikvurm som jag glädje att spela i afton...?

— Med nöje, om jag kan, svarade den unge mannen.

— Jag är ingen kritiker, min vän! sade provisor.

— Mitt herrskap! hördes i detsamma fru Törners röst.

Inne i den gammaldags stilfulla och vackra salen var dekoreradt med friska blommor och rummet var fyllt af välukt...

Musiken började.

Det var Sonate Pathétique...

Provisorn måste efter musiken ned i trädgården för att samla sina tankar. Hvad hade skett? Ingenting! Hvem var denne unge man? Theas kamrat... ingenting annat; herr Grane rätt och slätt, som hon inviterat för att spela en sonat hvarom provisor många gånger talat. Och likväl! Var det inte ändå galenskap af en gammal man som han att... provisor log. Han och Thea... omöjligt! Vintern och våren... löjligheter. Men han älskade henne! Han älskade denna fina, älskliga varelse, detta barn, han var förtrollad, det gick ej mera att dölja och förneka! Och dock! Hvilken galenskap! Hvilken dårskap!

Provisorn spratt till...

Dämpade röster nådde honom, heta snyftande röster... En mörk, dunkel tanke steg upp i hans hjärna — Omöjligt! — —

De hviskande rösterna fortforo och då provisor försiktigt nalkades platsen, såg han i den ännu ej skumma kvällen något som kom hans hjärta att klappa. I bersån, ej tätare än att provisor mycket väl kunde se och höra allt som försiggick därinne, stodo Thea och Grane. Grane höll den unga flickan i hennes båda händer. Theas ögon strålade...

— Ingen i världen skall skilja oss åt, sade Grane; säg blott att du älskar mig! Säg! Thea svarade lågt:

— Jag älskar dig, öfver allt annat... Du käre! Käre!

Grane drog henne intill sig. Ömt och innerligt som om han varit rädd att göra henne skada med sin omfamning slöt han henne i sina armar och kysste henne länge och varmt...

Då stelnade allt inom provisorin — en iskyla spred sig i hans hjärta. Så ryckte han till som om han vaknat ur en ond dröm, öfverraskade sig själf att stå och spionera och smög ljudlöst därifrån.

— Dumbom! sade han till sig själf. Gamle dumbom och narr!

I salen började fru Törner tända ljus och på verandan sysslade Asta med dukningen.

Kvällen var nästan het... Det låg kvalm i luften.

— Vi få regn i natt! sade provisorin, då han steg upp på verandan.

Och han öfverraskade sig att säga detta i en helt annan ton än han användt på mycket länge.

VIII.

Fragment ur ett bref från provisor Lennander till en hans vän, ungefär ett år efter händelserna i förra kapitlet:

— — — som omgiff lefver jag det lyckligaste lif en människa kan lefva. Eros är död... sade du en gång i ungdomen. Nej, Eros lefver och lefver i evighet hos allt och alla — det sa' jag då och nu ser du! Hade jag inte rätt!

En sak! Du undrar om inte systemen, som är en musikalisk dam, bättre passat för mitt temperament. Ack, min vän... Underliga äro ödets vägar, säger Skriften, och på ett annat ställe står det: Människan lefver inte allenast af bröd! Minna, som tjänat mig i trettio år, gick helt enkelt ifrån mig en dag och då fann jag för första gången hvilken ofantligt stor roll en vällagad middag spelar i en mans husliga lycka. Minna kunde laga mat tack vare den kultur jag lyckats bibringa henne efter hand... nå!

Beethoven och Schubert är en sak — mat en annan. Du kanske känner f. d. pianoläraren Holtz? Han ger mig tillräckligt af mästarne, han och min rara och älskvärda svägerska. Men min hustru ger mig mat, fullt uppväggande Minna i skicklighet och dessutom — Förresten! Du är välkommen hem en dag. På vanlig enkel husmanskost. Köttbullar och makaroni och kanske ett glas godt vin till. Asta lagar de gudomligaste köttbullar. — — —

Din vän Lennander.

Förr i världen.

Minnen från lefnadssättet på 1850-talet, upptecknade af HEDVIG INDEBETOU.

LICKAR MAN TILLBAKA ETT halft sekel eller ännu något längre, finner man att det i fråga om lefnadssättet inom hemmen samt husliga vanor och bruk råder stor olikhet i mångt och mycket då mot nu. Därmed vill jag icke påstå att allting var sämre på den tiden eller att det i alla förhållanden är bättre nu — det fanns mycket i "den gamla goda tiden" att värdera och taga vara på, som nu förbises... liksom det finnes mycket att glädja sig åt af förbättringar och hjälpmedel i de husliga anordningarna nu för tiden, som man

då saknade. Jag afser här endast att omnämna ett och annat från förra tidens lif, som icke bör lämnas åt glömskan — mycket, hvarom en nu lefvande yngre generation knappast hört talas eller kan sätta sig in uti. De, som nu ofta med lätthet kunna erhålla saker, dem det kostade deras far- och morföräldrar rätt mycket arbete och besvär att förskaffa sig — för dem kan det vara till både nytta och nöje att veta, "hur man hade det förr i världen".

Ungefär på nedanstående sätt gestaltade sig lifvet och hemvanorna i ett borgerligt hus på landet i mellersta Sverige på 1850-talet:

Klockan 6 på morgonen, vintertiden kom huspigian in och eldade i kakelugnen. Tändstickor med svafvel och fosfor brukades då, men de nuvarande säkerhetsändstickorna voro icke kända. Man eldade alltid med stående ved — liggande ved begagnades endast i köksspiseln. Järnspisel fanns icke i köken, utom på högst få ställen, och då oftast med hel håll (utan kokhål). — Kl. 7 eller half 8 dracks kaffe med skorpor i salen, då familjens fullvuxna medlemmar samlades eller kommo allt efter som de voro färdiga, barnen senare. Dessa fingo i de tidigare åren välling, sedan som något större "kaffe" på rostadt råg eller korn. Till och med "ekollonkaffe" ansågs af somliga hälsosamt för barn.

Frukost bestående af en rätt varm mat, åt man särskildt, kl. 9—10, allt efter som man kom. Nutidens "kaffefrukost" infördes småningom senare från Stockholm. — Middag åts kl. 1 vid "sittande", dukadt bord, naturligtvis af hela familjen gemensamt. Den bestod förutom smörgåsbord, af två rätter mat: förrätten först och soppan efteråt (utom torsdagarna om vintern, då man hade "ärter och pankaka"). Söndagar och helgdagar hade man också en "efferrätt" — ("dessert" kallades den aldrig).

Tjänstefolket åt i köket kl. 12, som också var middagstid för arbetsfolket.

"Kvällsvard" — varm mat och mjölk — åts kl. 8 — däremellan "aftonvard" för tjänstefolket samt för barnen vid 5 à 6 tiden. "Herrskapet" drack kaffe med dopp kl. 3.

Man lefde ganska mycket på salt mat, ty färskt kött kunde endast fås vid de större slakterna höst, jul och vår, samt af kalf eller får däremellan. Färsk fisk fick man dock emellanåt. Eljes hemtogs till hushållen rätt stora förråd af salt lax, sill, strömming, kabiljo, o. d. Kött och fläsk, samt äfven fisk och grönsaker, saltades hemma.

Isbehandling af mjölken var då ännu icke uppfunnen. Af svamp åts ingen, annat än murklor och champinjoner. Tomater funnos ej förr än mycket senare, men sparris åt man mycket och gärna om våren.

Nysilfver fanns icke, åtminstone var det icke allmänt i bruk. Man åt med stål-gafflar i hvardags, eljes med riktigt silfver. Matskedar och teskedar begagnades alltid af silfver "vid herrskaps bord". Dessertskedar voro i allmänhet en okänd lyx, åtminstone i början af detta decennium.

Sysslorna på landet voro många: bakning, slakt, brygd, ljusstöp, m. fl. samt naturligtvis byk, (hvarvid kläderna lutades med aska). Man hade vanligtvis särskild "bagarstuga", samt "brygghus". — Iskällare plögade finnas, men ishögar med sågspån och nutida förbättringar voro ej kända, hvarför det lätt hände att isen icke räckte hela sommaren.

Utöm den bakning af mjukt bröd och skorpor, etc., som allt emellanåt gjordes, hölls höst och vår s. k. "storbak" för hårdt bröd:

knäckebröd och spisbröd (det senare åt tjänstefolket). Ett sådant bak räckte vanligen tre dagar utan uppehåll, så att den stora bakugnen aldrig hann riktigt afkylas. Man steg upp vid 3- à 4-tiden på morgonen, för att medhinna två särskilda degars bakning och "gräddning" i ugnen under dagens lopp. Brödet upphängdes sedan på "spett" i taket för att torka och bli hårdt och mörkt. — En större slakt upptog också tre till fyra dagar, ty man hade på den tiden icke "köttkvarn" att mala sönder köttet, utan det skars i skifvor och skrapades fint till korfmaten. Icke heller fanns i allmänhet korfstoppningsmaskin, utan detta arbete gjordes "för hand".

Ljusstöpet företogs i vårt hem vanligen på våren, emedan ljusen ansågos bli hvitare och drygare, om de fingo ligga öfver sommaren. Hur ett ljusstöp tillgick, kunde fordra sitt särskilda kapitel: först hur vekarna snoddes under flera dagars tid — sedan hur man, själfva "stöpdagen", steg upp kl. 1 till 2 på natten för att ställa i ordning den stora "ljuskärnan", (med allt dess tillbehör), däri sedan de på frästicker uppträdde vekarna turvis doppades, till dess de blefvo af lagom tjocklek, o. s. v.

I ett hem behöfdes många slag af ljus, ty blott på få ställen användes den tidens oljelampor — fotogén fanns icke — och endast vid högtidigare tillfällen brändes stearinljus. — Man skulle ha särdeles tjocka ljus till julottan (ty de, som kyrkan bestod, gäfvos ej alltid tillräcklig upplysning); vidare hade man flera olika slags ljus för hvardagslivets behof, ända ned till de grå "dankarna" för ladugårdslyktorna o. d. Grenljus till barnens julbord glömdes ej heller.

Öl och svagdricka brygdes i hemmen, samt vört till julbrödet. "Bayerskt öl" användes nog icke i allmänhet förr än fram på 1850-talet.

Bland andra sysslor som förekommo var också häckling af lin. Spånaden utlämnades åt de af arbetsfolkets kvinnor, som önskade denna biförjänst. Eljes spansns nog också mycket inom hemmen i somliga hus. — Garn och väfvar blektes ute i solen vårtiden eller på snön om vintern. Man väfde ganska mycket under vår och sommar, såväl till husets linneförråd, som till gångkläder, underkläder och bomullsklädnader.

I ett hushåll fanns på den tiden mycket mera tjänstefolk än nu — hvilket behöfdes därför att så mycket arbete utfördes inom hemmen. Frun och döttrarna i familjen deltog dock ganska mycket i de husliga göromålen och sysslorna. — Fyra till fem pigor var det vanliga i ett större landtushåll — stundom flera, och ofta därtill hushållerska. "Pigorna" kallades icke "jungfru" — den titeln tillkom endast hushållerskan. Icke heller hade någon af dem hatt, utan i hvardags en bomullshalsduk ("tresnibb") på hufvudet, och i helgdags den vackra, klädsamma (fyrekantiga) svarta silkessjaletten, med dess rika fransar. Hvar och en af pigorna hade sin "kyrktur" om söndagen, vanligen två af dem i sender, så att de fingo komma till kyrkan hvarannan söndag, hvilket de sällan försummade.

Hur mycket mer värde penningen hade då än nu, visas däraf att en vanlig piglön utgjordes af 25 Riksdaler kontant om året (hushållerskans större) förutom en del kläder såsom skodon, väf, ull, o. s. v. — samt något kontant äfven till jul (förutom julklapp).

(Forts.)

Wettergrens
BARN-KONFEKTION.

BÄSTA SNITT.
OMSÖRSFULLASTE ARBETE.
PRIMA TYGER & TILLBEHÖR
ERHÅLLAS I DE FLESTA
BARNBEKLÄDNADSAFFÄRER I RIKET.

OFVANSTÅENDE FABRIKAT
finnas i rikhaltigaste sortiment till billigaste priser hos
A.-B. Nordiska Kompaniet, Stureplan.

Hafre-Gryn
och
Hafre-Mjöl

Gyllenhammar

Gif barn den bästa näring och de växa upp till friska människor.
Gif vuxna den bästa näring och de förbli friska till sena ålderdomen.

KÖKSALMANACK
Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND
Inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.
FORSLAG TILL MATORDNING FÖR
VECKAN 20-23 JULI 1913.

SONDAG. Frukost: Smörgåsbord; biff af svinfilé med stekt potatis; mjölk; kaffe eller te med tunnbröd. Middag: Vårsoppa; fiskfärs med hummersås; kycklingar stekta i ugn med brynt potatis; grönsalad och vinbärsrelé; bär med gräddskum och makroner.
MÅNDAG. Frukost: Smörgåsbord; sill i papper med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Bräckt skinka med spenat; smultron med mjölk.
TISDAG. Frukost: Smörgåsbord; skinkomelett; mjölk; kaffe eller te. Middag: Salt oxbringa med potatismos; saftsoffa med mannagrönsflammar.
ONSDAG. Frukost: Smörgåsbord; fisk i majonnäs (rester från onsdag); med kött potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Hotch-potch-soppa; kokt gös med smör och ägg samt potatis.
TORSDAG. Frukost: Smörgåsbord; fisk i majonnäs (rester från onsdag); med kött potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Köttbullar med bruna bönor; citronkallskål med skorpor.
FREDAG. Frukost: Smörgåsbord; uppstekt köttbullar (rester från torsdag) med stekt potatis; mjölk; kaffe eller te. Middag: Makaronipudding med skinka; blåbärskrämm med mjölk.

LÖRDAG. Frukost: Smörgåsbord; strömmingslåda med potatis; ägg; mjölk; kaffe eller te. Middag: Kottletter af kalfärs med spenat; filbunke med pepparkakor.

RECEPT:
Vårsoppa (f. 6 pers.). 1 liten knippa färska morötter, 1 liten palsternacka, 1/4 rotselleri, 1/2 purjolök, 1 litet blomkålshufud, 3/4 lit. vatten, 1 tsk. salt, 1/2 tsk. socker, 1 dol. fina, konserverade ärter, 1 burk champinjoner (1/2 lit.), 1 1/2 hg. salta kräftstjärtar, 2 msk. smör (40 gr.), 3 msk. mjöl (30 gr.), 1/4 lit. efterbuljong, 1 msk. finhackad persilja, 50 gr. spenat, 3 äggulor, salt, hvitpeppar.
Beredning: Rötterna skrapas, sköljas, torkas och skäras i fina tärningar. Purjolöken skäres i strimlor och blomkålen rensas samt fördelas i klyftor. Rötterna sättas på i kokande vatten, tillsatt med salt och socker, och få koka 5 min., hvarefter purjon och blomkål läggs i och alltsammans får koka mjukt. Grönsakerna tagas upp med hälslef och läggs i soppskålen tillika med ärtorna, som värmts i vattenbad. Spadet kokas ihop, utan lock, tills det blir omkr. 1/2 lit.
Champinjoner skäras i skivor och fräses i smöret tillsammans med de väl urvattnade kräftstjärtarna, hvarefter de klämmas upp ur smöret med en sked. Smöret fräses därefter med mjölet 2 min., rotspadet och den kokande buljongen spådas på, persiljan och den sönderskurna spenaten läggs i och soppan får under rörning koka 5 min. Äggulorna slås upp och vispas

i soppan, som afsmakas med kryddorna och hålles öfver grönsakerna, svampen och kräftstjärtarna i soppskålen. Serveras mycket varm.

Fiskfärs (f. 10-12 pers.). 1,2 kg. gädda = 5 hg. skrapadt fiskkött, 250 gr. smör, 4 ägg, 3 msk. mjöl (30 gr.), 4 dol. tjock grädde, 2 dol. tunn grädde, 1 msk. salt (15 gr.), 2 tsk. socker (10 gr.), 1/2 tsk. hvitpeppar.
Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.) eller 1 kula kräftsmör (10 gr.), 2 msk. finstötta skorpor.
Beredning: Gäddan fjällas ej, urtages, sköljes väl, torkas med en fiskhandduk, fläkes och ryggen skäres bort. Fiskköttet skrapas fint, intet fjäll eller ben får medfölja, väges, blandas med det kalla smöret och drives 4-5 ggr. genom köttkvarn. Massan stötes därefter i stenmortel med trästöt, tills den är fin och sammanhängande. I ett fat vispas äggulorna, mjölet, grädden och kryddorna; denna blandning inarbetas matskedsvis i färsen, som bör röras omkr. 1 tim., hvarefter den passeras. Sist nedskäras de till hårdt skum slagna äggvitorna och färsen afsmakas noga. Den fylles i en väl smord och brödbeströdd fiskfärsform, som rymmer omkr. 2 lit. Locket lägges på och färsen kokas i vattenbad i ugn eller ofvanpå spisen. Kokas den i ugn, är den färdig efter 1 tim.; kokas den ofvanpå spisen, bör kastrullen, i hvilken formen står, vara så djup, att locket kan ligga tätt på kastrullen och vattnet får koka sakta omkring 1 1/2 tim. Spådes med kokande vatten, när så behöves. Färsen stjälpes upp på varmt fat, garneras med persilja och kräftstjärtar och serveras med kräft- eller hummersås samt små kokta potatisar.

Kycklingar, stekta i ugn (f. 6 pers.). 3 kycklingar på omkr. 1/2 kg. st., 4 msk. smör (80 gr.), 1/2 msk. salt (8 gr.), 2 dol. god buljong.
Beredning: Kycklingarna plockas, svedas, skäras upp i ryggen, urtagas, sköljas mycket väl och torkas. Smöret brynes i en långpanna, kycklingarna läggs med bröstet ned och brynas ofvanpå spisen, under det de ösas flitigt med smöret i pannan. De vändas, beströs med saltet, spådas med den heta buljongen och få steka i ugnen tills de äro möra, eller 15-20 min. Under tiden öfveröas de flitigt. Kycklingarna klyftas, uppläggas på stekta brödkrutonger, garneras med brynt potatis, salad och persilja. Serveras med grönsalad och vinbärsrelé. Säsen serveras som sky, då den silas, skummas, kokas ihop och afsmakas eller ock afredes den och tillsättes med grädde.

Bär med gräddskum (f. 6 pers.). 3 hg. stora, vackra hallon eller jordgubbar, socker, efter smak, 1/2 lit. extra tjock grädde.
Beredning: Bären, som böra vara nyplockade, passeras genom härsikt. Socker efter smak tillsättes. Grädden vispas till hårdt skum och nedröres försiktigt i fruktpurén. Massan uppläggas högt i kompottskål och serveras genast med makroner.

Sill i papper (f. 6 pers.). 4 små salta sillar, 80 gr. smör, 2 ark hvitt skrippapper.
Till stekning: 3 hg. flottyr.
Beredning: Sillen får ligga i vatten 24 tim., hvarunder bytes vatten 2 gånger. Den flås, tagas ur, sköljes väl och torkas med en fiskhandduk. Hufud och stjärt skäras bort och äfven ryggen, om så önskas. Pappersarken delas itu, klippas ovala och bestrykas med smör på så stor fläck sillen upptar. Sillen lägges därpå, kanterna hopvikas tätt öfver hvarandra, hvarefter sillen lägges i en stekpanna med het flottyr och stekes omkring 5 min. Pannan sättas därefter i varm ugn, tills papperet blåst upp som en ballong. Den serveras med kokt potatis som frukosträtt.

Bräckt oxbringa med potatismos (f. 6 pers.). 3 hg. kokt, salt oxbringa (rester), 1/2 lit. potatismos (rester), 3 msk. smör (60 gr.).
Beredning: Oxbringan skäres medan den är varm i fina strimlor och blandas med det varma potatismoset. Massan får stå till följande dag, skäres i skivor och stekes i smöret samt upplägges på varmt fat. Garneras med persilja och serveras som frukosträtt.
Kokt, salt färbringa kan äfven med fördel användas.

Makaronipuddig med skinka (f. 6 pers.). 150 gr. idealmakaroner, 1/2 lit. vatten, 1/2 msk. salt, 4 hg. rökt skinka.
Äggstanning: 4 ägg, 3 kkp. mjölk, 1/2 tsk. salt, 1/4 tsk. socker.
Till formen: 1/2 msk. smör (10 gr.), 2 msk. stötta skorpor.
Beredning: Makaronerna sköljas, påsättas i kokande saltadt vatten och få koka 15-20 min. De upphållas i durkslag och vattnet får väl rinna af. Skinkan skäres i små tärningar, blandas väl med makaronerna och massan lägges i smord och brödbeströdd pajform. Äggen vispas väl med mjölken och kryddorna, och äggstanningen hålles öfver anrättningen i formen. Puddingen gräddas i ordinar ugnsvärme omkr. 45 min.

Toalettgarnityret "PRINSESSAN"
af Kosta's prima helkristall
Komplett (7 pjäser) endast Kr. 22.-
är en
Namnsdagspresent
som hvarje dam senterar.

OBS! Då äfven lösa delar säljas, kan hvar och en åstadkomma en stilfull present, som småningom kompletteras vid förekommande högtidsdagar.

De Svenska Kristallglasbrukens Försäljningsmagasin,
Kungl. Hofleverantör.
Stureplan. (20 Birger Jarlsgat.) **16 Norrmalmstorg 16.** (Hörnet af Biblioteksgat.)

Stadion, Nobless
fin Smörkex.
AKTIEBOLAGET ÖREBRO KEXFABRIK.
Kungl. Hofleverantör.

Obs!
VARUMÄRKET
"FYRTORNETS"
Svenska

Sardiner i finaste
Olivolja och Tomatsås
för Smörgåsbordet.

Alla som själfva vilja måla i hemmen och önska ett utomordentligt vackert och hållbart arbete böra använda emaljfärgen Chinalack. Erhålles hos alla färghandlare. Se till att Ni verkligen får Chinalack och tag ingen annan. Fabrikanten: **Dorch, Bäcksin & Cos A.-B.,** Göteborg och Stockholm.

Behagligaste och effektivaste afföringsmedel är Vasens **Laxermarmelad** för stora och barn. Pris 1 kr. pr ask. Finnes på alla apotek.

Konservapparater, Burkar, Sylltkrukor, Glas, Porslin, Lampor m. m.
Billigast hos **Svenska Glas- & Porslinsmagasinet,** 4 Östermalmstorg, Sthlm. Illustr. priskurant mot 10-öres porto.

Väfskedar, Solf, Skyttlar, Spännare för hemsöjd.
John A. Thulin & Co Väfskedfabrik, NORRKÖPING. Riks 670.

A.C. SVENSSONS
KNÄCKEBRÖDSBAGERI
GÖTEBORG

Äkta Göteborgs-Knäckebröd.
Hygienkontrollant: **D:r G. Hjort af Ornäs.**
Tel.: 11 & 929.

ORIGINAL SINGER
SINGERS
Svenska
Världsberömda.
SINGER & O
SYMASKINS AKTIEBOLAG
Filialer på alla större platser.

"En svensk symaskin bör finnas i hvarje svenskt hem."
Utomordentligt lätt gång, mycket stor hastighet, korta nålar, största hållbarhet mot slitning samt stor spole äro de förnämsta egenskaperna hos

Husqvarna
Central Bobbin
Symaskiner,
som på grund häraf alltid arbeta till sin ägares belåtenhet.
OBS! Förmånliga afbetalningsvillkor.

TIDAHOLMS FANTASIMÖBLER
Rikhaltiga variationer. Begär prisk. **Tidaholms Bruk, Tidaholm.** Kungl. Hofleverantör. Försäljningsmagasin: Mästersamuelsg. 36, STOCKHOLM.

Annonsera i Idun!

Köp Schweizer's Siden

Begär prof på våra nyheter i svart, hvitt och kulört: **Crepon, Faconnés, Chinés, Ottoman, Messaline, Mousseline** 120 cm. bred från 95 öre mefern. **Sammet** till klädningar och blusar. **Plysch** till jaketter och kåpor. Såväl som **blusar** och **rober** med äkta **Schweizerbroderier** i balist, ylle och siden.
Vi sälja endast garanteradt solida sidentyger direkt till privatpersoner portofritt och redan förtulladt till bostaden.
Schweizer & Co., Luzern S 3 (Schweiz).
Sidentygs-Export. — Kungl. Hoflev.

MAIZENA
Oumbärlig vid tillredning af gröt, puddingar, bakverk etc.
Bästa näringsmedel för barn och sjuka!
Säljes öfverallt i 1/4- och 1/2-kg. paketer.

Det bästa läkemedlet är

NISSENS

ÄKTA BRÖSTKARAMELLER
Enda tillverkare A.-B. Nissens Manufaktur, Norrköping.

Gymnastikdirektörsexamen
afslägs efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid
Sydsvenska Gymnastik-Institutet.
Ny kurs börjar 14 sept.
Prospekt gen. **kapt. J. Thulin, LUND.**

Göteborgs Gymnastiska Institut,
Göteborgs Arkader, Göteborg, längsta o. fullständigaste specialkurs i **Sjukgymnastik** o. **Massage.** Nästa läsår börjar den 12 sept. Begär prospekt!

Doktor A. Kjellbergs
kurs i massage och sjukgymnastik.
Begär prospekt! Stockholm. Mästern Samuelsgatan 70.

Vid
Professor Umans Institut
börjar 1 okt. ny (ett-årig) kurs i massage och sjukgymnastik. Begär prospekt! Brunkebergsg. 9, Sthlm.

Malmö Privata Förlösningshem,
Henrik Smithsgat. 1, Tel. 39 19
flyttar den 1 okt. till nybyggnaden vid Kungsparken. Enskilda rum med tel. kr. 6-8 pr dag. Mindre rum 100 kr. för 10 dagar, förlösningssarvode inberäknadt. Halfenskiöldt rum kr. 75 för samma tid och villkor. Ref.: Doktor I. Körner, doktor O. Gröné.

MOMENTAN. Bästa färgmedel för hår och skägg. Är för hälsan oskadligt. Verkan ögonblicklig. Fäller ej vid tvättning. Pris 5 kr. pr sats. **Ziwertz Efttr., Göteborg,** Återförsäljare rabatt.

Javana Lelu
det bästa medel för erhållande af långa ögonfransar och tjocka ögonbryn. Pris 6 kr.
Franska Parfymmagasinet,
21 Drottningg. 21, Sthlm. Hofleverant.

Vårda hyn!
(Majorskan Edmann.)
Orme Idéale gör hy, hals och händer vackra. Fin parfym 2.50
Poudre de Riz Idéale, utsökt och oskadligt ansiktspulver 3.-
Rynkfinktur förminskar rynkor, gör hyn ungdomligt skär 3.25
Champlng renar fullt, borttager mjäll, ger glans 2.-
Absolut oskadligt enligt handelskemit. I parti och minut hos
Franska Parfymmagasinet,
Hofleverantör.
21 Drottninggatan 21, Stockholm, samt i de förnämsta parfymaffärer.

Ferrin
Fås på apoteken.
Bästa järnmedel
utmärkt styrkande.
Apoteket Lejonet, Malmö.

EAU DE QUININE
KRONAN AF ALLA HÄRVATTEN
ED. PINAUD
18, PLACE VENDÔME PARIS
Bevarar o. stärker hårväxten.
FÅS ÖFVERALLT **ED. PINAUD**

VINOLIA
Tvålar, Parfym och Toilett-Artiklar.

FÖR BARNVÅRDEN.
VINOLIA PUDER och CRÈME äro alltid oumbärliga för barn. Deras ömtåliga hud blir lätt röd och narig. Glöm ej VINOLIA, när Lillan badar.

Vinolia Generalagentur:
Skepparegatan 6, STOCKHOLM Ö. Dj.

Den som vill undvika att i sommartid få en röd och fräknig hy bör ingnida den med Oatincrème som är en naturprodukt framställd af ren hafre.

Huden får genom rationellt bruk en vacker varm färg.
Oatine finnes öfverallt samt hos A. W. Nording, Biblioteksg. 11, Drottningg. 63 och Birgerjarlsgratan 16, Stockholm.

E. Leitz' Mikroskop,
Prismakikare och Ernemanns Fotografiska Kamorer till fabrikspris + tull och frakt. Moderata afbetalningsvillkor.
Generalagent för Leitz:
Ax. Lundqvist,
Handverkaregatan 15 A, STOCKHOLM.
Allm. 101 81. Riks 87 80.
Annonsera i Idun!

Köttsoffa
bereder man bäst af **MAGGI'S** Buljong-Tärningar

Södra K. F. U. Ks Husmoders- och Tjänarinneskola,
Östgötagatan 24 B, Stockholm, börjar sin 14:e kurs d. 15 aug. 1913. Grundlig och praktisk undervisning i alla de sysslor, som fordras af en dugande husmoder och tjänarinna, såsom uppköp af matvaror, enklare och finare matlagning, bakning, beredning af charcuterivaror, syltning och konservering, dukning, servering, tvätt, strykning, mangling och sömnad. Två frielever (från Stockholm) emottagas. Kortare konserveringskurser i höst. Prospekt mot porto. Upplysningar lämnas 1-8 e. m. Riks Söder 12. A. T. 310 01.

Nynäs Slöjd- och Hushållsskola (1 tim. järnvägsresa fr. Stockholm) börjar sin andra kurs d. 5 sept. 1913. Praktisk o. teoretisk undervisning i husl. ekonomi o. kvinnlig slöjd. Prosp. o. ref. på begäran.
Elven Söderlund, exam. Skolkökslärarinna, Stugsund.
Elin Hultenberg, exam. Slöjdlärarinna, Borgholm.

Strengnäs Hushållsskola.
Husmoderskurs 19 augusti-15 december. Grundlig och praktisk undervisning. Prospekt genom Fru M. Braune, Strengnäs.

Nobynäs Hushållsskola.
Kurser fr. 1 sept. till 20 dec. 1913 och fr. 20 jan. till 20 maj 1914. Bildade flickor mottagas å Nobynäs Herrgård, härligt läge i hälsosam trakt å småländska höglandet. Grundlig undervisning i hushåll, väfnad, handarbeten m. m. meddelas af skickliga, examinerade lärarinnor. Godt hem. Förfrågningar och anmälningar ställas till föreståndarinnan Fru E. von Kothen, Nobynäs, Frinnaryd. Rikstelefon 5.

Skogsbo Hushållsskola, Leksand,
börjar 15 sept. 1913 sitt 10:de arbetsår för 8 unga flickor som slutat skolan. Kursen omfattar: enklare och finare matlagning, handarbete och vävning samt födoämneslära, bokhålleri och främmande språk.
Närmare upplysningar och referenser lämnas av
Gertrud Walin, **Signe Philip,** Leksand.

Uppsala Enskilda Läroverk och Privatgymnasium.
Samskola med förb. klasser, sexklassig realskola och 3-årigt gymnasium med dimissionsrätt samt för flickor, som ej vilja afsläga examen, kl. 7 o. 8 med normalskolkompetens; dessutom en seminarieklass med uppgift att utbilda unga kvinnor för hem och familj och särskildt att göra dem skickliga att sköta, handleda och undervisa mindre barn i hem, Kindergarten och småskola. I gymnasiets 1:sta ring vinnes inträde utan tentamen af dem, som tagit realskolexamen med godkända betyg och utom i matematik - av flickor, som genomgått 8:de klass; flickor från kl. 7 kunna erhålla befrielse från provning i vissa ämnen efter överenskommelse. Redogörelse och förteckning på inackorderingsställen erhållas genom skolans vaktmästare. Rektor o. föreståndarinnan under sommaren bortresta, men postad. Uppsala.
Josef Liljeblad, **Carola Eneroth.**

Högre Elementarskolan i Lund för flickor,
63 Stora Södergatan 63.
Förberedande skola med tre avdelningar för flickor och gossar. Elementarskola med åtta klasser och normalskolekompetens. Föreläsningsskola med dels studiekurser, dels praktiska kurser. Läroämnen: Huslig ekonomi, hälso- och sjukvårdslära, handslöjd, samhällslära med praktiskt-socialt arbete, pedagogik.
Skolan har tidsenliga lokaler, stor gymnastiksal, rymlig lekplats o. trädgård. Høstterminen börjar den 28 aug. kl. 10 f. m. med inträdes- och flyttningsförhör.
Upprop den 30 aug. kl. 12. Program erhålles på begäran.
Anna Rönström.

En lugn och behaglig tillvaro
kan hvar och en få, som slår sig ned i
Råsunda,
där allt är modernt och försiklassigt ordnad, hyrorna låga och kommunikationerna med Stockholm de allra bästa. Hyr i tid!
Upplysningar å Stockholms Uthyrningsbyrå, Kungsträdgårdsgatan 12, samt på platsen.

Andrea Eneroths Handarbetskola och Seminarium.
Karduansmakaregatan 8 B, 1 tr., Stockholm.
Högst, af Kungl. Maj:t godkänd lärarinneutbildning i handarbete. Kurser på 1, 1½ eller 2 år.
Prospekt sändas. Anmälningar mottagas fortfarande till nästa arbetsår, som börjar 1 september.

Nya Hushållsskolan,
Västra Trädgårdsgatan 19, Stockholm,
hvilken år 1881 grundades af Fröken Hedda Cronius, fortsätter sin verksamhet i samma anda och efter samma plan som under alla föregående år. Skolan afser att meddela bildade flickor undervisning och öfning i enklare och finare matlagning, bakning, syltning och inläggning af grönsaker, finstrykning samt öfriga inom ett hushålls förekommande göromål, för att sålunda sätta dem i stånd att på ett praktiskt sätt förestå egna eller andras hem. Äfven meddelas en kortare kurs i Födoämneslära och Hälsovårdslära.
Skolan har varit besökt af två tusen niohundra tjugufem (2,925) elever. Hvarje kurs omfattar 4 eller 4½ månader. Elever mottagas äfven på kortare tid.
Ny kurs börjar den 1 nästkommande augusti. Prospekt och vidare upplysningar meddelas af

Fröken Berta Erlandsson,
19 Västra Trädgårdsgatan, Stockholm.

KRISTINEHAMNS PRAKTISKA SKOLA.
Sveriges äldsta (grundad 1878), största och mest välkända i sitt slag. Utmärkt väl kvalificerade lärare. Moderna, nybyggda lokaler. Undervisning lämnas i 10 olika fackavdelningar däruv:

Hushållsavdelning i förening med husmoderskurs omfattar finare och enklare matlagning, bakning, konditorivaror, slakt, dess tillvaratagande och konservering, uppläggning, dukning, servettrykning och servering, köks-göromål, tvätt, mangling, glansstrykning. Teoretisk undervisning i födoämnes- och hälsolära, samaritkurs, barnvård, svenska språket, räkning och hushållsbokföring. Provmiddagar och supéer tillagas af elever på egen hand. Under aug. och sept. konserv. av frukt och grönsaker.
Slöjd uti Slöjdivdelningarna vari får genomgå vävnader av alla slag, linnesömnad, märkning, stoppning, knyppling, broderier m. m.
Fullständig slöjdcurs för utbildande af slöjdlärarinnor. Inträdestider se prospekt som sändes mot dubbelt porto.
NILS SCHENKE, Rektor.

Skola på landet.
Rektor Laurells Skolhem i Vike, Värmland, rekommenderar sig härmed i föräldrars och målsmäns åtanke. Skolan är en sjukklassig samskola, förberedande till realskolexamen samt för inträde vid gymnasiet. Dess huvuduppgift är att, på samma gång den bereder sina elever tillfälle till vistelse i en frisk och vacker lantlig trakt, kunna så långt möjligt å den enskilde individens gifva de mått af intresse, vänlig tillsyn och hjälp i arbetet, som ofta, särskildt i brytningens ålder, kan verksamt bidraga till en karaktärsutveckling i lycklig riktning.
En naturlig, ungdomsfrisk anda inom skolan, ett otvunget, förtroendefullt och - där så passar - kamratligt förhållande mellan de ledande och de ledade, en effektiv och tilltalande studiemetod samt ett godt hem åt eleven under vistelsen vid skolan äro några medel, hvarigenom vi hoppas kunna vara våra ungdomar till nytta.
Mindre begåfvade elever äfvensom fysiskt svagare emottagas gärna och ägnas inom särskild klass samt genom särskilda metoder den uppmärksamhet och hjälp de i högre grad än andra kräva. Vanartigt ungdom kan däremot icke emottagas vid skolan.
För äldre eller mera försigkomna elever finnes en särskild kurs hvarje år, afsedd för realskolexamen med tidsvinst.
Tillfälle till deltagande i hushållsgöromål, manlig och kvinnlig slöjd samt trädgårds- och jordbruksarbeten. Friskt idrottslif till lands och sjös (Vänern). Alla nödiga upplysningar lämnas beredvilligast af föreståndaren,
Rektor Elias Laurell, adr. Vike pr Kristinehamn.

Hushållsskola
på herrgård i Värmland invid Vänern. Undervisningsvan lärarinna från Fackskolan i Uppsala. God tillsyn och omvårdnad, gladt och ungdomligt umgängeslif. Tillfälle till deltagande i musik- och språklektioner m. m. vid privat realskola förlagd till samma plats. Friskt, vackert läge vid skog och sjö. Närmare upplysningar från Rektor Elias Laurell, adr. Vike pr Kristinehamn.

Örebro Husmoderskola
som erhållit Guldmedalj för konserver och sömnad 1911 börjar sin 14 kurs i aug. 1913. Prospekt genom
Fru Alf. Rystedt.
Armsveit
borttages med Secco-Salva. Luktens försvinner efter första behandlingen. Ärnappor kunna efter kort tid undvaras. Oskadligt, tillförlitligt och angenämt medel, äfven mot annan abnorm svettning. Pris 2 kr. Till landsorten mot postförskott. Diskret försändning. Fru Maria Enquist Institut för Skönhetsvård, Stockholm, Biblioteksgat. 6. R. Norr 390. A. 22662.

Osvalikt botemedel mot EKSEM,
finnar, revmor m. m. bepröfvadt sedan 50 år tillbaka. Absolut tillförlitligt. 22-årig eksem har botats. Ingen humbugsmedicin. Pris 2.- pr burk. 2 burkar franko. Föreskottslikvid eller postförskott. O. V. Olsson, Frånsta.

Idun utgifves denna vecka i A och B.
Wilhelmssons Boktr. A.-B., Sthlm, 1913.